DONATIVO DE LA BIBLIOTECA NACIONAL DE MADRID 1940

EKONOMISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

DAVID DAVIDSON

Årg. II 1900 Häft. 10

INNEHÅLL:

Svenska mejerihandteringens utveckling och smörtillverkningens centralisering. Af NILS ENGSTRÖM . . . . . *Sid. 433*
Några drag af Tysklands ekonomiska utveckling. Af E. AROSENIUS . . . . . „ *467*
Kommunalskattekommittéen och brännvinsmedlen. Af D. D. . . . . . „ *474*
Öfversikt öfver de större bankernas ställning den 29 september 1900.

Pris per årgång (12 häften) 10 kronor

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG
(I DISTRIBUTION)

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Svenska mejerihandteringens utveckling och smörtillverkningens centralisering.

Af **Nils Engström.**

Under senare hälften af det nu gångna århundradet har mejerihandteringen från en underordnad och betydelselös ställning utvecklat sig till en af vårt lands viktigaste näringsgrenar och är f. n. utan gensägelse den gren af jordbruket, som utifrån tillför landet de betydligaste penningbeloppen. Dess framgång, betryggande och solidifiering i olika riktningar äro därför frågor, som på det lifligaste beröra vårt lands ekonomiska ställning. Framstegen inom mejerihandteringen ha särskildt under de bägge sista decennierna varit betydande, och förvisso ha vi därinom lyckats tillkämpa oss en god plats i främsta ledet bland konkurrenterna på världsmarknaden. Men kanske mer än inom någon annan näringsgren gäller det inom mejerihandteringen, att stillastående är tillbakagång. Skall därför mejerihandteringen fortfarande utgöra den förnämsta grunden för vårt jordbruk — och någon förändring häri torde väl knappast utan betänkliga rubbningar i åtskilliga förhållanden vara oss möjlig — och vilja vi allt framgent förvänta oss samma fördelar, som den otvifvelaktigt beredt och bereder vår modernäring, få vi icke slå oss till ro i den tron, att vi redan gjort så mycket på detta område, som göras kan. Tvärtom måste vi med vaken blick ge akt på tidens strömningar och marknadens tidt och ofta ändrade fordringar samt framförallt på de medel, hvarmed våra konkurrenter förmena sig kunna undanträng a oss, och, i händelse deras åtgärder visa sig innebära uppslag till verkliga

Ayuntamiento de Madrid

framsteg, icke töfva att också betjäna oss af dem, äfven om de skulle föra oss in på andra vägar, än dit de gamla, nötta hjulspåren peka hän.

Ett värdefullt och i de vidaste kretsar af uppmärksamhet förtjänt inlägg i hithörande viktiga frågor utgör det omfattande, chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Th. Odelberg tillägnade arbete, som nyligen utgifvits af mejerikonsulenten K. F. Lundin under titeln »Svenska mejerihandteringens utveckling och smörtillverkningens centralisering», och då däri beröras frågor af vidtgående ekonomisk betydelse, torde en något utförligare redogörelse för arbetet i fråga vara på sin plats äfven i denna tidskrift.

Arbetet omfattar två hufvudafdelningar nämligen svenska mejerihandteringens utveckling och smörtillverkningens centralisering.

Rörande mejerihandteringens utveckling lämnar förf. till en början en historisk öfverblick, hvaraf framgår, att det hufvudsakligen är under de sista 30—40 åren, mejerihandteringen fått den betydelse, den f. n. äger. Visserligen har den gamla anor inom vårt land, ty redan på 1200-talet synes den stått högt, och ända till 1500-talets slut utgjorde den en af vårt lands viktigare näringsgrenar, men därefter råkade den i sådant förfall, att den knappast kan sägas ha existerat, och först efter de stora Napoleonska krigen började den åter väckas till lif såsom ett nödvändigt bihang till ladugårdsskötseln, hvilken vid denna tid åter började vinna uppmärksamhet. Denna senare betraktades dock mera som en börda för att hålla jorden i växtkraft för en lönande sädesodling, som den tiden utgjorde jordbrukets tyngdpunkt, än såsom en i och för sig lönande handtering. På denna tid intog också mjölkhushållningen en mycket anspråkslös ställning i landtmannens ekonomi. Föga mera mjölk producerades, än hvad som åtgick inom hemmet. Bonden hade ofta lika många hästar som kor. De förra fingo brorslotten af fodret, och korna ställdes oftast på förknappning, ej sällan på svältkur. Afyttrades mjölk eller däraf framställda produkter, skedde detta vanligen i så ringa omfattning, att därför influtna medel voro en föga afsevärd biförtjänst. Men kring midten af 1800-talet inträffade en mängd omständigheter, företrädesvis spannmålstullarnas afskaffande i åtskilliga länder, äfven hos oss, kommunikationsmedlens fullkomning m. m., hvarigenom de trans-

Ayuntamiento de Madrid

atlantiska ländernas billigare spannmål kunde upptaga en lönande konkurrens med Europa. Allt detta gjorde spannmålsodlingen mindre lönande och nödgade Europas jordbrukare att öfvergå till andra mera lönande grenar af landthushållningen. Inom vårt land gaf detta anledning till en mera utsträckt och ordnad boskapsskötsel i förening med mejerihandtering. Omändringen går emellertid långsamt och med dåtidens mejerisystem är det i hufvudsak endast på de större gårdarne, den kan genomföras. Produktionen växer därför endast långsamt och kan på långt när icke täcka landets behof, hvarför någon nämnvärd export af mejeriprodukter icke kan komma till stånd.

Först med 1860-talet började mera energiska ansträngningar göras för att bland vår landtbefolkning sprida kunskap om en rationellt bedrifven boskapsskötsel och mejerihandtering. Landtbruksakademien och hushållningssällskapen gingo härvid i spetsen, och det dröjde ej länge förr än följderna visade sig i en rask utveckling. Härtill bidrog ock i hög grad den af Johan Gustaf Swartz ungefär i midten af 60-talet införda ismetoden. Genom densamma öppnades utsikter för mejerihandteringens bedrifvande i stort. Det mest betecknande för denna period är, att mejerihandteringen nu började bedrifvas mera såsom självständig affär, fristående från det egentliga landtbruket, i det s. k. uppköps- eller bolags-mejerier började uppstå, som till ett visst pris inköpte mjölk från närliggande jordbruk. De flesta hade till hufvudsakligt syfte att tillverka smör för export, och i denna riktning har vår mejerihandtering allt sedan hufvudsakligen arbetat. Utvecklingen visar sig också i exportsiffrorna. I början af 1860-talet uppgick exporten blott till några tusentals kg.; år 1864 steg den till 263,600 kg., 1868 ekvivalera export och import hvarandra för första gången med omkr. 1½ mill. kg., och år 1870 uppnås ett exportöfverskott, som sedan stadigt ökats. Med 60-talets slut uppnådde sålunda mejerihandteringen den ställning, att den kunde fullt tillfredsställa landets eget behof, samt att handel med smör kunde börja drifvas, hvilken förmedlades af särskilda smörexportörer, som mot slutet af årtiondet börja etablera sig i Malmö och något senare i Göteborg.

Under hela 1870-talet fortfor utvecklingen på den förut lagda grunden. Exporten gick med raska steg framåt. Redan 1870 hade exporten vuxit till 2,324,000 kg. och hade att uppvisa

Ayuntamiento de Madrid

ett exportöfverskott af 309,400 kg. Följande år var exporten 2,904,000 kg. och exportöfverskottet 1,148,000 kg. Under 5-årsperioden 1870—74 exporterades i medeltal årligen c:a 1,321,000 kg. mer än som importerades. 1875 steg exporten till 3,254,000 kg., och 5-års-perioden 1875—79 har att framvisa ett årligt medelöfverskott af 1,789,000 kg. eller omkr. 468,000 kg. mera än föregående 5-års-period. Totalexporten var 1879 omkr. 4,645,000 kg.

Denna betydliga tillväxt i exporten får till väsentlig del tillskrifvas ismetodens allt utbreddare användning. Nya mejerier, grundade på denna metod tillkommo i rask följd, i hufvudsak byggda på uppköp af råvaror. En svaghet vidlådde dock metoden, nämligen att afkyld mjölk gaf ett dåligt utbyte, hvarför mejeriernas »mjölkområde» måste inskränkas till en trängre krets. För att afhjälpa denna olägenhet och gifva rörelsen större omfattning anlade mejerierna filialer eller skumningsstationer, från hvilka grädde sändes till hufvudmejeriet, eller ock inköptes grädde. Härigenom uppstod s. k. afkerningsmejerier, hvilka kunna sägas vara utmärkande för denna tioårsperiod. Skaparen af detta system är direktör H. A. Lidholm å Nådhammar, hvilken äfven i andra hänseenden är väl värd att räknas bland vår mejerihandterings märkesmän. Afkerningsmejerierna erbjödo på sin tid väsentliga fördelar och visade sig därför mycket tillfredsställande, om de än hade mycket väsentliga brister särskildt rörande kvaliteten hos den vara, de producerade. De kunna emellertid anses såsom banbrytare för den mera fulländade mejerihandtering, som skulle aflösa dem. Sin största betydelse ha de otvifvelaktigt haft däri, att de infört fabriksmässig drift i mejerihandteringen och ökat smörproduktionen högst betydligt genom att kring sig samla mjölkproducenterna, som genom dem fått klingande bevis på, att mjölkproduktion kan löna sig, och därigenom blifvit föranledda både att hushålla bättre med mjölken i hemmen och att söka höja djurens afkastning.

Med 1880-talet inträder mejerihandteringen i ett nytt skede genom maskinskumningens införande förmedelst den af d:r G. de Laval år 1878 konstruerade separatorn. Härigenom erhöll mejerihandteringen nya impulser och uppslag, som voro ägnade att framkalla en storartad utveckling. Vid detta skumningssystem spelar transportlängden en underordnad roll, och då äfven fordringarne på smörets kvalitet började ökas, visade sig afkernings-

Ayuntamiento de Madrid

mejerierna icke längre motsvara tidens kraf. Gräddleveranserna upphörde och i stället började den oskummade mjölken föras till mejerierna, ofta nog från rätt aflägset håll, helst som järnvägarne nu i många fall kunde förmedla transporten. De på ett ställe behandlade mjölkmängderna vuxo härigenom betydligt. Mejerihandteringen blef genom separatorernas allmänna införande utvecklad till en självständig industri af stort omfång. Mejeriernas antal växa hastigt och i landets alla delar anläggas uppköps- och bolagsmejerier i stor mängd, hvilket för denna tidsperiod är det mest karakteristiska. Smörtillverkningen ökas härigenom högst betydligt år från år, och vid 1880-talets slut är exporten mer än 3 gånger och exportöfverskottet nära 6 gånger större än vid 70-talets slut. År 1889 uppgick nämligen exporten till 14,700,000 kg., öfverskottet till nära 13 mill. kg. och totalexporten för hela tioårsperioden belöpte sig till öfver 100 mill. kg. med ett värde af omkr. 211½ mill. kr.

Äfven staten och hushållningssällskapen vidtogo under denna 10-års-period kraftiga åtgärder till handteringens befrämjande, såsom genom att anordna högre och lägre undervisningsanstalter, utställningar m. m., genom att i de flesta län anställa konsulenter och i England år 1887 upprätta en mejeriagentur för att på saluplatsen på olika sätt bevaka våra intressen o. s. v.

Handteringens utveckling var sålunda storartad, och från 1880-talet kan »Sveriges storhetstid» på mejerihandteringens område sägas datera sig. Vi ryckte under denna tid upp i första ledet af smörexporterande länder. Men medaljen hade tyvärr också sin frånsida. Utvecklingen gick för fort. I yrket oförfarna personer, ofta i saknad af nödigt kapital började anlägga mejerier och ej sällan drifva en mördande konkurrens med förutbefintliga. Härtill kom svårigheten att nöjaktigt tillgodogöra biprodukterna, en af uppköpssystemets vanskligaste uppgifter, och i dessa mejerier är det, som den så ofta omtalade »skummjölksfloden» och »skummjölksbördan» uppstått. Följden af alla dessa missförhållanden blef ej sällan obestånd för affären och rätt kännbara förluster för mjölkproducenterna. Systemets allvarligaste svaghet var dock, och är det delvis fortfarande, att det, i följd af den släpphändthet, hvarmed råvarornas beskaffenhet på grund af konkurrensen om densamma ofta måste behandlas, har benägenhet att hålla smörets

Ayuntamiento de Madrid

kvalitet tillbaka, så att den ej växer med kvantiteten, snarare tvärtom. Men häri ligger en allvarlig fara, ty, som längre fram skall visas, främsta utsikten att hålla oss uppe i den ständigt häftigare konkurrensen på världsmarknaden är just kvaliteten. Emellertid kan icke förnekas, att uppköpssystemet i stort sedt haft ett betydande inflytande på vår mejerihandterings utveckling. Genom detsamma ha allt större mjölkmängder manats fram och handteringen utbildats till storindustri, som gjort vårt smör kändt och erkändt på världsmarknaden och upparbetat vår smörexport till en omfattning af stor nationell betydelse. Men oaktadt dessa sina förtjänster lider uppköpssystemet under trycket af missförhållanden, mot hvilka det står vanmäktigt.

Vid 1890-talets ingång hade dessa missförhållanden stigit till sin höjd, och mejerihandteringen skulle sannolikt hemsökts af en allvarlig kris, om icke för densamma ett nytt system i och med andelsprincipen kommit till tillämpning, hvilket för det sista decenniet är det mest kännetecknande för mejerihandteringens utveckling.

Redan under decenniets första år kommo mejerier grundade på denna princip s. k. andelsmejerier, efter danskt mönster, till stånd i Skåne och vunno en snabb utbredning på uppköpsmejeriernas bekostnad, särskildt i de tätare befolkade delarna af landet, som är bästa jordmånen för deras fulla utveckling. F. n. uppgå de till omkr. 500, och deras antal är i ständigt stigande. Anledningen till detta systems hastiga utbredning och dess förnämsta styrka är att söka däri, att mjölkproducenterna göras till delägare i och solidariska med mejerierna. Härigenom kommer först och främst råvaran att förbättras betydligt, men mejerierna få äfven lättare tillgång till nödigt kapital, hvarigenom dessa både hvad anläggning, utrustning och personal beträffar bättre kunna följa med tidens fordringar, hvilket allt medfört förbättring i det framställda smörets kvalitet. Men äfven i ett annat hänseende stå dessa mejerier framför uppköpsmejerierna, nämligen i biprodukternas tillgodogörande, i det dessa återtagas af mjölkproducenterna och på gårdarna på lämpligaste sätt tillgodogöras. Det ekonomiska utbytet har därför i många fall, förutsatt att företaget stått under sakkunnig ledning, ställt sig fördelaktigare; anslutningen till systemet har blifvit allt större och till och med herrgårdar

Ayuntamiento de Madrid

med betydande besättningar ha funnit fördelaktigt att ansluta sig till detsamma. Andelssystemet äger sålunda förmåga att i ännu högre grad än uppköpssystemet, men med undgående af många dess svagheter, utveckla mejerihandteringen till en storindustri, som kan erbjuda marknaden en jämn, pålitlig vara i jämförelsevis stora ensartade kvantiteter och inom sig indraga icke blott större utan äfven mycket små mjölkproducenter. Därigenom tillföres mejerihandteringen en ökad mjölkmängd, hvaraf en alltjämt stigande produktion och ökad export blir följden. Under 1800-talets sista tioårsperiod har också smöret svingat sig upp till andra platsen af våra exportartiklar. År 1896 nådde exporten sin kulmen med 24,7 mill. kg. De tre sista åren har den dock aftagit, troligen till följd af ökad afsättning inom landet och minskad import, som under decenniets sista år ej uppgått ens till $^1/_2$ mill. kg. Under de gångna 9 sista åren af 90-talet, för hvilka uppgifter f. n. föreligga, har Sverige sammanlagdt exporterat omkr. 187 mill. kg. smör till ett värde af omkr. 337 mill. kr. eller $37^1/_2$ mill. kr. i medeltal pr år, siffror som tydligare än något annat bära vittna om mjölkhushållningens nuvarande betydelse för vårt land.

Smörhandeln har äfven utvecklat sig med den växande produktionen, och vi hafva nu en hel kår smörexportörer. Det mest utmärkande draget i smörhandeln under det sista decenniet har varit ofta återkommande ostadighet på grund af förändringar och fluktuationer i Köpenhamnsnoteringen[1], hvilken alltjämt varit och

[1] För utanförstående torde rörande Köpenhamnsnoteringen den upplysningen vara behöflig, att den icke är en notering i vanlig mening, angifvande uppnådda pris, utan en »tillbuds»- eller »kurs»notering, om vi så få säga. Den sättes nämligen på grund af konjunkturförhållanden veckan före smörets försäljning i England och anger sålunda de pris, de danska smörköpmännen ämna begära för sina varor. Acceptera de engelska köpmännen desamma, inge de därefter sina order. Tid efter annan har emellertid prisnivån satts så lågt, att varierande öfverpris för bättre varor både kunde fordrats och erbjudits. »Köpenhamns toppnotering, som borde vara ett uttryck för värdet af första klassens exportvara, hade under årens lopp fått en alltmer framträdande tendens att sjunka, medan de s. k. öfverprisen stego i motsvarande skala, så att till och med underhaltiga varor kunde erhålla öfverpris», såsom förf. säger. Men om storleken af gängse öfverpris för olika kvaliteter sväfvade producenterna i okunnighet och visste därför aldrig säkert, om deras varor uppnådde högsta ernåbara pris. Sedan slutet af 1894 har man sökt afhjälpa dessa missförhållanden genom att sätta »toppen» så, att den anger högsta ernåbara pris för finaste vara. Men ett kanske icke alltid välbetänkt och marknadens verkliga läge motsvarande genomförande och upprätthållande af denna princip har tidvis vållat kännbara rubbningar i smörhandeln, särskildt därigenom att de engelska köpmännen icke velat acceptera de fordrade prisen, hvilket de kunnat göra, emedan marknaden haft rikligare tillförsel från andra håll, visserligen icke af lika fina men dock fullt användbara varor.

Ayuntamiento de Madrid

fortfarande är det regulativ, efter hvilket smöret betalas. Betydliga förluster ha otvifvelaktigt härigenom åsamkats både köpmän, mejerier och mjölkproducenter. Behofvet af en fastare norm särskildt för mjölkprisen men äfven som korrektiv å Köpenhamnsnoteringen har därför gjort sig allt mera kännbart. Detta har man sökt afhjälpa genom upprättande af en s. k. svensk smörnotering, hvilken dock icke är annat än en marknadsberättelse, angifvande medelpris i exporthamn, uppnådda föregående vecka, samt en af svenska mejerikonsulentföreningen hvarje månad offentliggjord normalnotering å mjölk, grundad på den svenska smörnoteringen. Företagen ha blifvit olika bedömda, men säkert är, att de varit ägnade att undanröja åtskilliga missförhållanden.

Genom de kriser, som i följd af Köpenhamnsnoteringens fluktuationer då och då uppstått inom smörhandeln, har bland mejeriidkarne åtskilligt missnöje försports gentemot smörexportörerna. Detta har haft till följd, att man försökt andra former för smörhandeln, såsom exportföreningar och direkt export till engelska importfirmor. Experimenten hafva dock utfallit mindre lyckligt, och »med den kännedom vi äga om den engelska marknaden», säger förf., »är det vår lifliga öfvertygelse att man icke bör anse exportörerna såsom onödiga mellanhänder, hvilka man om möjligt bör sträfva att undandraga sig. Exportörerna äro inne i handeln, de känna kunderna och de platser, där de olika smörkvaliteterna fördelaktigast låta sälja sig och de äro helt enkelt nödvändiga för att upprätthålla en regelbunden och stabil handel. På grund af konkurrensen åtnöja de sig numera med 1—1 ½ % försäljningsarvode eller ungefär hälften af hvad de förr beräknat. Med mindre omkostnader torde det sannolikt icke vara möjligt att få smörets försäljning förmedlad på ett för producenterna betryggande sätt.»

Vidare utmärkande för sista decenniet är, att de tekniska hjälpmedlen blifvit allt flera och mera fulländande samt att den vetenskapliga forskningens resultat vunnit en allt utsträcktare användning och tillämpning i praktiken och för densamma blifvit af största betydelse. I främsta rummet förtjänar härvid nämnas pasteurisering och renkulturer vid gräddens syrning, hvilka bägge kraftiga hjälpmedel för erhållande af en hållbarare och i hygieniskt afseende fullgod vara under årtiondet vunnit allt större

Ayuntamiento de Madrid

användning. — Äfven undervisningen vid fackskolorna har blifvit mera omfattande, och numera står till mejeridriftens förfogande en väl skolad, fackmässigt utbildad kår af instruktörer, mejerister och mejerskor, som med sakkännedom går till sitt arbete inom ett yrke, som från ett schablonmässigt bedrifvet handtverk öfvergått till en på vetenskapliga grunder hvilande handtering och därför af sina utöfvare häruti fordrar tillräcklig insikt.

Till sist förtjänar nämnas ännu en företeelse, som på 90-talet fått allt större betydelse, nämligen att vid sidan om den i stort bedrifna mejerihandteringen äfven den s. k. hemproduktionen arbetat sig fram och utvecklats till stort omfång; men de produkter, den framställer, äro ännu af ganska underlägsen kvalitet. Mången ser denna rörelse med oblida blickar och befarar, att den skall kunna inkräkta på den i stort bedrifna handteringen och därmed på smörexporten. Men det torde vara öfverdrifven fruktan, ty förhållandena inom olika delar af vårt land äro så olika, att dessa bägge handteringar förvisso ha plats bredvid hvarandra, och det är egentligen blott i de trakter, där en mera omfattande mejeridrift svårligen kan komma till stånd, som hemproduktionen har och för framtiden kommer att hafva sitt egentliga tillhåll. Man bör förvisso därför icke motarbeta dess utveckling utan i stället understödja densamma på lämpliga sätt och framförallt söka föra den i en riktning, som för landet kan bli till största gagn. De medel, förf. anser leda härtill, skola längre fram beröras.

Ytterligare ett förhållande synes oss hafva förtjänat förf:s omnämnande vid redogörelsen för utvecklingen under det sista decenniet, nämligen de s. k. svenska smörprofningarna. Genom dem har vunnits en mera omfattande kännedom om exportsmörets beskaffenhet, ett ganska rikt statistiskt material har blifvit sammanbragt, och genom de meddelanden, som från dem utgått till producenterna, ha otvifvelaktigt förbättringar i åtskilliga hänseenden kommit till stånd.

Den andra hufvudgrenen af mejerihandteringen eller osttillverkningen intager inom vårt land på långt när icke samma ställning som smörtillverkningen. Endast några få procent af den mejerierna tillförda mjölken begagnas för ostberedning, och tillverkningen motsvarar nätt och jämt landets eget behof. Tidvis har visserligen exporten af ost uppgått till några hundratusen kg.

Ayuntamiento de Madrid

årligen, men f. n. äger knappt någon sådan rum. Å andra sidan är äfven importen obetydlig, knappt uppgående till 300,000 kg. pr år och utgöres i hufvudsak af dyrbara lyxostsorter.

Ända in på senare åren rådde inom denna gren af handteringen en betänklig brokighet, snart sagdt hvarje gård hade sin särskilda ostsort. Men tack vare Landtbruksstyrelsens åtgärder med möten, utställningar och lämplig undervisning vid mejeriskolorna har under sista decenniet betydligt större enhet uppnåtts. Såsom totalomdöme om osttillverkningens utveckling under senare tid torde kunna sägas, att den med afseende på de tillverkade produkternas beskaffenhet visat afgjorda framsteg, men att dess bedrifvande i önskvärd omfattning icke möjliggjorts på grund af felande afsättningsmöjligheter. Visserligen har den inhemska marknaden varit ganska fördelaktig, men den är för liten att läggas till grund för en i stor skala vidgad produktion, och prisen på de utländska marknaderna ha ej lockat till export. Osttillverkningen bedrifves därför mera lokalt och det är företrädesvis i Öster- och Västergötland, Södermanland, Väster- och Norrbotten samt Jämtland, den har något betydligare omfång. Produktionen omfattar i hufvudsak för inhemska marknaden särskildt begärliga sorter, under det att fabrikationen af mera för export passande vara såsom Cheddarost beklagligen gått tillbaka; på allra sista åren har dock en annan för export passande sort börjat tillverkas, nämligen Goudaost. En glädjande företeelse är ock att tillverkning af mellanfeta varor vunnit större efterfrågan till mycket nöjaktiga pris och därför börjat i större utsträckning tillverkas, hvarigenom ett mera lönande tillgodogörande af skummjölk här och hvar kunnat ske.

Men äfven om f. n. osttillverkningen blott bedrifves i mindre omfång är det dock af betydelse att intresse inom landet ägnas denna näringsgren och att särskildt för export passande varor här och hvar beredas, ty möjligheten är ej utesluten, att vi genom inträffande allvarliga konjunkturförändringar skulle kunna tvingas att mera utsträcka osttillverkningen och söka afsättningen för densamma å utländska marknader. Då är det godt, att inom landet här och hvar hafva härdar, hvarifrån omdaningen har lätt att sprida sig. Det är alltid en afsevärd risk att binda en betydelsefull handtering vid endast en produktionsgren, utan att vid möjliga konjunkturförändringar hafva något annat i beredskap att stödja sig på.

Ayuntamiento de Madrid

Såsom af det föregående torde framgå, har mejerihandteringen i vårt land under de sista 3—4 decennierna undergått en mäktig utveckling. Men detsamma har ock varit fallet i åtskilliga andra länder och däribland flera, om hvilka man för ett tjugotal år sedan knappast ens kunnat drömma något sådant någonsin skulle blifva möjligt. Följden häraf har blifvit en allt skarpare konkurrens på världsmarknaden, hvarigenom framtidsutsikterna på vår mejerihandtering ställa sig något ovissa, för att ej säga oroande. Åt dessa bägge förhållanden ägnar förf. nästa kapitel i arbetets första afdelning.

Dessa förhållanden synes oss dock förf. hafva behandlat något knapphändigt. En jämförande statistik öfver utvecklingen af exporten från de olika länderna till England skulle otvifvelaktigt varit synnerligen belysande för nuvarande konkurrensförhållanden, då däraf skulle framgått att, under det att för föga mer än tio år sedan Englands smörtillförsel så godt som uteslutande förskref sig från de Skandinaviska länderna samt Frankrike, Holland och Tyskland, numera 25—30 % däraf komma från andra länder.

Bland konkurrerande länder nämner förf. först Australien, hvilket under senare tid mest låtit tala om sig. Då detta land började uppträda på smörmarknaden, hyste mången farhågor, att den skandinaviska mejerihandteringen skulle gå under, och man kunde också ha skäl till fruktan, ty inom några få år höjde sig Australiens utförselsiffror till omkr. 15 mill. kg. årligen eller $^1/_5$ af hela Skandinaviens smörexport. Men i tidens längd har det visat sig, att utvecklingen af Australiens mejerihandtering hvilar på något osäker grund, och om den kommer att fortgå, blifver det sannolikt med mindre fart, än man från början kunnat vänta. Australien är emellertid ett talande exempel på, hvad den moderna tekniken och systematiska anordningar kunna inom mejerihandteringen åstadkomma, samt på att afstånden numera icke spelar någon nämnvärd roll för att i marknaden kunna föra varor i bästa kondition. Hvad detta land presterat bör för oss vara ett gif akt att i tid vidtaga åtgärder för att ej blifva distanserade. Ty om än för tillfället konkurrensen från Australien icke synes blifva så ödesdiger, som man fruktat, finnes ingen garanti för, att den ej framdeles kan blifva det, eller något liknande från andra håll

Ayuntamiento de Madrid

hota oss. I en mängd andra länder pågå nämligen också kraftiga rörelser att höja mejerihandteringen och med dess produkter söka den engelska marknaden. Så är fallet i Canada, Förenta staterna och Argentina, hvilket senare land ensamt anses äga resurser att fylla hela Europas behof af smör. Äfven i vissa delar af Afrika har mejerihandteringen blifvit föremål för liflig uppmärksamhet och till och med från Indien är man betänkt på att öppna smörexport till England.

Äfven åtskilliga europeiska länder förete rörelser i samma riktning. Främst härvid får nämnas Irland. Detta land äger många förutsättningar att blifva ett mäktigt smörproducerande land; där försiggår f. n. ett energiskt utvecklingsarbete just i den riktning, tiden kräfver, eller massproduktion af ensartade partier. Kommer härtill dess närhet till marknadsplatsen och att en ej ringa mängd skandinaviskt mejerifolk där är i verksamhet, torde utan all gensägelse Irland f. n. vara vår mest allvarliga konkurrent. Lägges nu slutligen till allt detta Rysslands med Sibirien och Ungerns tillväxande konkurrens och ökade produktionsförmåga, kunna med skäl vår mejerihandterings framtidsutsikter synas ganska oroande. Blott i en enda punkt är den skandinaviska mejerihandteringen ännu konkurrenterna öfverlägsen, nämligen i produktion af finaste kvaliteter. Men huru länge de kunna bibehålla denna ställning är ovisst, och äfven om det skulle dröja länge, innan andra länder däri upphinna oss, komma deras produktioner att utöfva en allt skarpare konkurrens med de mindre fina sorterna, hvilkas pris de pressa ned, och de undergräfva därmed i viss mån genom sina kolossala massor hela prisnivåen, särskildt vissa tider på året. Några högre genomsnittspris torde därför för framtiden svårligen kunna väntas, snarare komma nog prisen att visa en ständig tendens till nedgång.

En särskild fara för vår smörexport genom mejerihandteringens uppblomstring i engelska kolonier har man äfven velat se i en rörelse, som på senare tid i vissa kretsar i England sökt göra sig gällande, och som går ut på att bereda hemlandets och koloniernas produkter en gynnsammare ställning å marknaden än andra länders. Förf. anser emellertid af flera skäl denna farhåga rörande smöret ogrundad eller öfverdrifven. Några åtgärder mot obehindrad införsel af lifsmedel torde numera knappast låta tänka

Ayuntamiento de Madrid

sig i England. Engelska köpmän hafva äfven upprepade gånger framhållit, att kolonialsmöret icke kan påräkna något företräde, såvida det ej kan täfla med andra länders i kvalitet och pris.

Konkurrensen mellan de olika länderna kommer därför efter allt att döma att ställa sig så att det land, som kan sälja billigast och har de bästa varorna, får största utsikten att hålla sig främst och längst på marknaden. Vårt enda medel mot en öfvervältigande tillförsel på världsmarknaden är sålunda att med afseende på beskaffenheten söka hålla vårt smör på förnämsta platsen, så att det blir eftersökt och säljbart till högst gällande pris. Detta kan emellertid endast ske genom att ej blott hålla detsamma uppe vid dess nuvarande kvalitetsnivå utan äfven än mera förkofra det i jämnhet, hållbarhet och finhet. Vidare gäller det, att, i händelse ytterligare prisfall verkligen inträffa, något som tyvärr står i sikte, söka nedbringa tillverkningskostnaderna genom billigare och större mjölkproduktion samt lägre omkostnader för mejeridriften.

För att ernå detta för vår mejerihandterings fortsatta bestående oeftergifliga mål, kräfves emellertid ett oförtrutet arbete i åtskilliga riktningar. Icke så få brister och svagheter vidlåda ännu vår mejerihandtering i olika hänseenden, såsom förf. uppvisar, och han finner häraf anledning att framhålla några åtgärder för mejerihandteringens befrämjande, hvaråt sista kapitlet i arbetets förra afdelning ägnas.

Detta kapitel synes oss nästan vara det viktigaste i förf:s arbete. Där beröras ganska fullständigt flera betydelsefulla frågor, som måste ju förr desto hellre finna sin lösning, om vår mejerihandtering skall gå en ljus framtid till mötes.

Under de bägge senare årtiondena har smörpriset just till följd af ökad konkurrens haft en ständigt sjunkande tendens. Under 1880-talet var smörpriset i medeltal 212 öre pr kg., under 1890-talet åter blott 183,5 öre. Här förefinnes sålunda en prisskillnad af ej mindre än 28,5 öre pr kg., hvilket måst medföra en reduktion af mjölkpriset med öfver 1 öre pr kg. Skulle ytterligare prisfall inträffa, något som tyvärr har all sannolikhet för sig, är enda möjligheten för att möta detsamma att söka producera billigare råvara. Första och viktigaste villkoret härför är ingående kännedom om djurens produktionsförmåga. Det är all-

Ayuntamiento de Madrid

deles visst att inom svenska ladugårdar stå tusentals djur, hvilka på grund af sina dåliga egenskaper ej äro förtjänta att behållas i lifvet, enär de vålla sina ägare dagliga förluster. Det är dessa underhaltiga individer, som, i det de ej gifva ett mot foderkostnaden svarande utbyte, nedbringa besättningarnas produktionskraft. Hvilka förvånande skillnader i produktionsförmåga förefinnas olika individer emellan, framgår af några af förf. anförda siffror från en ladugård, där dock utfodringen varit fullt rationell, samt väl afvägda och efter den tillfälliga mjölkafkastningen, såvidt möjligt, anpassade fodernormer begagnats. Under det att en ko i besättningen endast förmådde åstadkomma under året 39,6 kg. smörfett, producerade en annan nära 5-dubbla kvantiteten eller 194 kg. Produktionspriset pr kg. smörfett rörde sig inom så vida gränser som kr. 1,42 och 4,75; mjölkmängden pr ko varierade från 1,002 till 5,744 kg., och kostnaden för produktionen af ett kg. mjölk växlade mellan 18,01 och 4,95 öre. Den ko, som lämnade sämsta afkastningen, förorsakade en förlust i foderkostnad af kr. 91,28, medan den bästproducerande lämnade en vinst af kr. 125,13 o. s. v. Dessa siffror, hvartill en betydande mängd andra kunde läggas, äro ett mer än talande bevis på vikten för landtmannen att känna produktionsförmågan hos de olika individerna inom sin besättning. Men detta kan blott ske genom systematiskt genomförda profmjölkningar i förening med fetthaltsundersökningar å mjölken. Vid de större gårdarna skulle sådant utan afsevärdare svårigheter kunna genomföras och har ock skett på åtskilliga. Men svårare gestaltar sig saken i flera hänseenden för mindre och medelstora jordbruk. Det är därför glädjande att kunna anföra att på sista tiden uppkommit en rörelse, som synes vinna liflig anslutning, nämligen att för sakens realiserande taga föreningsväsendet till hjälp genom inrättande af s. k. kontrollföreningar.

Dessa kontrollföreningar, som sedan 1894 existerat i Danmark, ha till syfte att genom systematiska undersökningar i föreningsmedlemmarnas ladugårdar fastställa hvarje djurs produktionsförmåga och i hvad mån dess afkastning svarat i räkning mot kostnaderna för hvarje djurs underhåll. Man får alltså en statistik som utpekar de goda djuren — framtida afvelsdjur — och sätter utgallringsstämpeln på de tärande individerna. Väl anordnadt är arbetet lättare utfördt, än man vid första påseende

Ayuntamiento de Madrid

kan vara böjd att antaga, och kostnaderna äro också ganska öfverkomliga. I vårt land ha dylika föreningar börjat komma till stånd i Skåne, Västmanland, Södermanland, Vermland m. fl. provinser. De förtjäna förvisso landtmännens odelade uppmärksamhet och lifligaste tillslutning, såsom ett kraftigt medel att uppdrifva ladugårdens produktionsförmåga, just därigenom att de ej blott undersöka afkastningens storlek utan äfven kostnaderna för densamma. Tillika möjliggöra de en jämförelse olika gårdar emellan, hvilket naturligen har stor uppfostrande betydelse. — Äfven i andra hänseenden kunna åtgärder vidtagas för en billigare mjölkproduktion, såsom vidsträckt odling af kraftiga och begärliga fodermedel till en kostnad, som är med ladugårdsskötselns rentabilitet förenlig, vidare utsträcktare odling af baljväxter, hvarigenom man kan göra sig mera oberoende af köpfodermedlen. Dessa sistnämnda äro otvifvelaktigt af stor betydelse för produktion af god mjölk, men deras pris är tyvärr ofta nog alltför högt. Detta missförhållande, som utgör ett hinder för köpfodermedlens användande i önskvärd utsträckning, torde dock till en del kunna afhjälpas, om sammanslutning mellan landtmännen i stor skala kunde åvägabringas för inköp af dessa och andra förbrukningsartiklar. Men äfven i många andra hänseenden skulle föreningsväsendet kunna bringa boskapsskötsel och mejerihandtering stora fördelar. Föreningsväsendet är ännu alldeles för litet utbredt hos oss. Helt annat är förhållandet i våra grannländer, Danmark och Tyskland, där icke blott ytterligt välorganiserade och omfattande konsumtionsföreningar, utan en mångfald andra facket gagnande föreningar förefinnas. Förf. redogör ganska utförligt för åtskilliga af dessa samt framhåller, huru föreningsväsendet där ingjutit lifskraft i jordbruksnäringen och väsentligen bidragit till att öka motståndsförmågan i en allt mer påträngande konkurrens. »Må vi», säger förf. och häri instämma vi tillfullo med honom, »söka tillgodogöra oss liknande fördelar genom att adoptera i utlandet tillämpade principer för sammanslutning och enigt arbete samt genom att forma dem efter våra förhållanden göra dem äfven hos oss fruktbärande.»

Hvilken ekonomisk betydelse en produktion af god och billig mjölk äger, belyser förf. med några approximativa siffror. I våra mejerier förarbetas årligen omkr. 700 mill. kg. mjölk. Om

Ayuntamiento de Madrid

vi kunde nedbringa produktionskostnaden med endast 1/2 öre pr kg., skulle detta göra oss c:a 3 1/2 mill. kr. årligen. För hvarje 1/10 procent, som vi vore i stånd att höja mjölkens fetthalt, skulle vi af den i mejerierna förarbetade mjölken kunna årligen erhålla en ökad smörmängd af öfver 800,000 kg., värd minst 1 1/2 mill. kr. Redan detta är ju vackra summor, och skulle vi lyckas genomföra en dylik förbättring af hela vår mjölkmängd, skulle summan 3- à 4-dubblas. Det är alltså inga obetydligheter det rör sig om. Vikten af förkofran i omnämnda hänseenden kan ej nog kraftigt framhållas, ty på framgången häri torde vår ladugårds- och mejeriskötsels väl eller ve ytterst vara beroende.

Öfvergå vi därefter till själfva mejerihandteringen, så framhåller förf. vikten af att framställa bästa möjliga, marknadens kraf i alla hänseenden motsvarande produkter med minsta möjliga omkostnader. Det skulle emellertid taga alltför mycket utrymme i anspråk att här mera i detalj följa förf. Vi måste därför inskränka oss till korta omnämnanden och blott öfver en och annan viktigare punkt lämna en något utförligare redogörelse.

För höjandet af kvaliteten är en bättre kontroll af råvaran af största betydelse samt vidare en rationellare mejeribehandling genom utsträcktare användning af pasteurisering och andra tekniska hjälpmedel, de bästa apparater, maskiner o. s. v., anställande af fullt kunnig, väl aflönad personal m. m., hvilket allt därjämte bidrager att tillförsäkra rikligare produkutbyte i förening med billigare tillverkningskostnad. Därjämte är af synnerlig vikt att i möjligaste grad söka tillmötesgå köparnes fordringar med afseende på likformighet i kvalitet, utstyrsel och märkenas storlek. Särskildt detta sistnämnda spelar en större roll än mången tror. Stora, jämna märken af pålitlig beskaffenhet ha allt mer blifvit tidens fordringar och betinga fördelaktigare pris. Kunde vi därtill komma därhän, att alla drittlar innehölle samma nettovikt, skulle ett länge närdt önskemål af såväl svenska som engelska köpmän vara uppfylldt. Men smöret skall också öfverensstämma med köparnes invanda smak, och vår mejerihandtering bör därför skyddas för obetänksamma systemförändringar och experimenterande, hvilka afse att frambringa produkter, som äro främmande för konsumenternas smakriktning m. m. Häri ha vi åtskilligt att lära af vårt grannland Danmark. Där arbetas

Ayuntamiento de Madrid

lugnt och säkert på fullkomnandet af det system, som där bragt mejeriskötseln till dess nuvarande höga ståndpunkt. Stora summor ställas där af statsmedel till förfogande för profningar och undersökningar rörande maskiner, arbetsmetoder o. s. v. inom alla de skilda områden, som hafva samband med landtbruket eller dess binäringar. De vunna resultaten hållas i helgd och tagas till ledning på olika områden. Annorlunda är förhållandet hos oss. Vi sakna fortfarande all ordnad försöksverksamhet på dessa områden och måste häruti helt och hållet lita till utlandet, ett förhållande som just ej bör vara tilltalande för vår självkänsla och i flera afseenden ej heller är till gagn för handteringen. Med anledning häraf framhåller förf. kraftigt, huru viktigt det vore att inom vårt land snart få till stånd en försöksstation för undersökningar på husdjursskötselns och mejerihandteringens områden, hvarom så länge talats och upprepade framställningar till statsmakterna blifvit gjorda. I samband härmed påpekas äfven önskvärdheten af mejerikonsulentinstitutionens ombildning till en statsinstitution. F. n. äro konsulenterna anställda af hushållningssällskapen, och något egentligt samarbete existerar ej emellan dem. Ej heller kunna de, i följd af sin mera beroende ställning, under alla förhållanden uppträda med den kraft, som erfordras för åvägabringande af enhet och kontinuitet inom de olika tillverkningarna liksom i sträfvandena att föra handteringen framåt. Först som statstjänstemän skulle detta blifva dem fullt möjligt och därmed också mejerihandteringen kraftigare föras framåt. — Men äfven småbrukarne behöfva handledning inom såväl ladugårds- som mejeriskötsel, för att handteringen äfven hos dem skall uppblomstra. På detta område är utlandet i flera hänseenden med såväl ambulerande som billiga fasta skolor betydligt framför oss, och vi böra ej töfva att följa dess exempel.

Det är emellertid icke nog att lämpliga åtgärder vidtagas för att gifva vårt smör bästa möjliga kvalitet och beskaffenhet samt söka nedbringa tillverkningskostnaderna så mycket, som härmed är förenligt, utan vi måste också söka att till billigt pris få varan välbehållen i marknaden och att under förvaring och transport skydda den för kvalitetsförsämring, och häri återstår oss mycket att ännu göra. Först och främst måste härför mejerierna sörja för väl afkylda och lämpliga lagerrum, som nu blott

Ayuntamiento de Madrid

finnas i ett fåtal mejerier. Vidare måste åt transporten på järnvägar och ångbåtar till exporthamnen, under smörets uppehåll där samt under transporten öfver hafvet all omsorg ägnas detsamma. Blott till en del äro dessa förhållanden tillfredsställande, men lämna i flera hänseenden mycket öfrigt att önska. På statsbanorna behandlas smöret i allmänhet väl, i det försändelsen sker i kylvagnar. Men å de flesta enskilda banor är detta icke fallet. I exporthamnarne saknas ännu helt och hållet kylmagasin för smörets förvaring, under den tid det där måste vänta på afsändning, hvilket ibland kan dröja flera dagar. Upprepade gånger ha förslag till inrättande af dylika förevarit, men det har stannat därvid. Dylika kylmagasin äro dock en af de viktigaste länkarne i exportkedjan, och att de fortast möjligt kunna komma till stånd är af stor vikt. Flera af våra konkurrenter hafva inrättat dylika. Särskildt finnas storartade sådana i Köpenhamn. Då våra medtäflare göra allt för att förbättra sina produkter och det skick, hvari de presenteras köparen, måste vi söka följa med, om vi icke skola ligga under. Helst borde vi söka skaffa oss försprång genom att utan uppskof företaga nödiga åtgärder härför. — Transporten öfver Nordsjön anses numera ganska tillfredsställande, sedan de bolag, hvilkas ångare besörja densamma, allmänt blifvit försedda med effektiva kylinrättningar. Men ett önskemål återstår ännu rörande förbindelsen med England, och det vore att den skedde snabbare och oftare. Vi ha nu blott en tur i veckan; Danmark har via Esbjerg tre. Det är till stor del på möjligheten för oss att prestera färskare varor än våra aflägsnare konkurrenter, som vi skola bygga våra framtidsförhoppningar, men därför fordras tätare förbindelser med den engelska marknaden.

I sammanhang härmed förtjäna fraktkostnaderna några ord. Inom mejerikretsar har det länge varit ett önskningsmål att för smöret erhålla billigare järnvägsfrakter, speciellt på statsbanorna, särskildt genom att få i kylvagnar, som ju gå regelbundet i vissa tåg, för hvilka på förhand ungefärliga godsmängden kan beräknas, sända smöret efter vagnslasttariff i st. f. den ganska dryga styckegodsfrakten. Upprepade gånger hafva framställningar härom blifvit gjorda, hvarvid mejeriidkarne bland annat förklarat sig villiga att, om så skulle påfordras, erlägga en registreringsafgift för att täcka stationspersonalens ökade arbete med styckegodsbehandlingen, men

Ayuntamiento de Madrid

alla dessa framställningar ha ohjälpligen strandat mot järnvägsstyrelsens obevekliga »non possumus». Detta är så mycket märkligare, som järnvägarne genom tillmötesgående i denna sak icke skulle erhålla minskade inkomster i fraktmedel. Faktiskt går nämligen det mesta smöret efter vagnslasttariff. Järnvägsstyrelsen har nämligen antagit s. k. fraktkommissionärer på vissa platser, som där hopsamla smöret i vagnslaster. Men af fraktskillnaden kommer blott en ringa del mejerierna till godo, största delen stannar i fickan på kommissionärerna, hvilka dessutom i vissa hänseenden menligt inverka på smörhandeln. Det är verkligen nedslående att så litet tillmötesgående visas i fråga om en så viktig handtering som mejeriskötseln, hvilken utifrån årligen tillför landet flera 10-tal millioner kronor, då saken säkerligen voro lätt arrangerad med litet god vilja. I andra länder gör man allt för att komma samma handtering till mötes, hos oss synes det vara snart sagdt omöjligt att få jämförelsevis högst obetydliga lättnader beviljade. Äfven sjöfrakten kunde och borde undergå en afsevärd reduktion. Frakten från Göteborg till Hull eller Granton är nu 25 sh. pr ton eller omkring 2 1/4 öre pr kg. Denna fraktsats har stått i många år, men ingen konkurrens finnes och därför bibehåller den sig. I Danmark åter hafva vederbörande ingripit ordnande och hjälpande äfven beträffande smörets befraktning. Så t. ex. förefinnes en speciell ångbåtslinje afsedd för smör och andra landtbruksalster mellan Esbjerg och Harwich, hvilken linje åtnjuter statssubvention, hvarigenom frakten å smör kunnat nedbringas så lågt som till 16 sh. pr ton eller c:a 1,5 öre pr kg. »Skulle det icke med den utomordentliga betydelse smörexporten numera äger för hela vårt lands ekonomi vara möjligt att äfven i Sverige få till stånd en med statsmedel understödd ångbåtslinje, exempelvis Göteborg—Hull, för transport af hufvudsakligen smör och andra landtmannaprodukter?» frågar med skäl förf., och vi kunna icke annat än lifligt instämma med honom, då utan tvifvel ett dylikt företag icke allenast för mejerihandteringen utan äfven för åtskilliga andra grenar af landthushållningen kunde blifva af stor betydelse.

Slutligen framhåller förf. ytterligare en åtgärd, som han anser skulle vara af stor betydelse för vår smörhandel med England, nämligen märkning i exporthamnarne af allt smör med »ett

Ayuntamiento de Madrid

nationalmärke eller en statsstämpel med olika valör för olika kvaliteter». Smöret skulle sålunda i exporthamnarne klassificeras. Vi måste bekänna, att vi i denna punkt icke kunna vara fullt eniga med förf. Ty oafsedt svårigheten med klassificeringen på så kort tid, som smöret vanligen stannar i exporthamnarne, så kan det förändras, innan det kommer i marknaden, och klassificeringen kan därför bli missvisande och väcka misstroende. Man kan visserligen häremot vilja invända, att en dylik klassificering redan nu sker vid de svenska smörprofningarna; men förhållandena vid dem ställa sig annorlunda. Det där bedömda smöret har stått en vecka, och har därför samma ålder, som då smöret säljes i England. Men något dylikt kan tydligen icke genomföras vid en klassificering af allt smör, som exporteras. Och hvad ett nationalmärke beträffar, så fordras redan ett sådant på grund af den engelska lagen om ursprungsbeteckning. Vi ha endast att se till, att märkningen blir tillräckligt effektiv.

De åtgärder förf. sålunda förordar för att betrygga vår mejerihandtering gå i hufvudsak ut på ett nedbringande af produktionskostnaderna och åstadkommande af exportvarornas kvalitetsförbättring, deras likformighet och hållbarhet i förening med förstorande af de marknaden erbjudna partierna. Något dylikt förmår emellertid endast en i stort drifven handtering åstadkomma. Vi måste därför fullständigare, än hvad hittills skett, söka ombilda vår mejerihandtering, särskildt vår smörtillverkning, till storindustri, som omfattar icke allenast tillverkningen af exportsmör utan äfven det för den inhemska konsumtionen afsedda smöret. Vägen härtill anser förf. vara smörtillverkningens centralisering, hvaråt arbetets senare och drygaste afdelning är ägnad.

Grundprincipen i detta system är enligt förf. »att till en gemensam plats sammanföra större massor halfförädlad råvara eller grädde, som underkastas en likformig och i tekniskt afseende fulländad behandling, hvarigenom tillverkningskostnaderna reduceras, produkterna blifva bättre och jämnare samt kunna marknadsföras i större likartade partier. Centralmejeriet koncentrerar sin verksamhet på själfva smörtillverkningen, medan gräddens frambringande antingen sker på med detsamma samverkande

Ayuntamiento de Madrid

skumningsstationer förlagda på lämpliga platser och afstånd, eller ock verkställer hvarje mjölkproducent skumningen i hemmet och för grädden till mejeriet, det senare en modifikation af systemet, som under vissa förhållanden kan förtjäna att tillämpas».

Det är sålunda ingen egentlig nyhet som afses, utan i hufvudsak samma princip, som låg till grund för de forna afkärningsmejerierna. Men hvad som den tiden icke lät sig göra utan menligt inflytande på produkternas godhet, kan numera utan svårighet utföras. Skumningssystem och andra tekniska hjälpmedel ha numera nått en sådan fullkomning, att grädde utan olägenhet kan tåla transport långa vägar. En centralisering af smörtillverkningen skulle i den hittills följda mejeridriften i hufvudsak blott medföra den förändring, att på vissa håll framställning af grädde och smör skulle ske på skilda platser, men i öfrigt icke någon mera genomgripande systemförändring företagas. Förf. framhåller också uttryckligen, att han ingalunda afser någon brådstörtad eller total omvältning, utan endast ett afhjälpande af obestridliga brister och en lugn utveckling på den hittills lagda grunden, men i en mot tidens strömningar svarande riktning, som möjliggör stora fördelar i ekonomiskt och annat afseende, utan att dock det bestående mejerisystemet i väsentlig grad behöfver rubbas.

Systemet i sin modernare form är icke heller någon opröfvad nyhet. Under sista decenniet har det kommit till framgångsrik användning i Tyskland, Holland, Irland, Amerika m. fl. länder men framförallt i Australien, där det i väsentlig grad utgjort grunden till detta lands förnämsta styrka inom mejerihandteringen, nämligen frambringandet af stora likformiga partier. Såsom exempel på, hvad systemet här kunnat åstadkomma, meddelar förf. att i Australien centralmejerier finnas, som under det halfår, mejerisäsongen där varar, tillverka 60—100,000 kg. smör i veckan, hvilket motsvarar 1,200—2,000 drittlar. Hvad detta i själfva verket betyder, framgår däraf, att hela Sveriges medelexport pr vecka skulle kunna tillverkas vid 5—6 fabriker af dylik storlek. Så långt kunna vi naturligen aldrig tänka oss att komma, men det anförda visar hvilken stark förmåga af koncentrering systemet äger.

Ayuntamiento de Madrid

Det för centralmejeriet nödiga halfförädlade råmaterialet eller grädden kan hopbringas antingen genom detsamma underlydande skumningsstationer eller ock genom leverans af grädde. Den första formen — centralmejerier med skumningsstationer — anser förf. vara den enda tillämpning af systemet, som bör ifrågakomma, då det gäller produktion af exportsmör, under det att den andra — centralmejerier med handseparatorer — i många hänseenden kan verka befordrande på produktionen af smör afsedt för den inhemska marknaden. Vi skola med ledning af förf. ägna några ord åt hvart och ett af dessa system.

Centralmejerier med skumningsstationer. Såsom en schematisk ideell bild af detta system uppställer förf. ett centralmejeri rundt om omgifvet af tvenne cirkelformiga gördlar skumningsstationer. Under antagande att radierna i de bägge cirklarna äro resp. 10 och 20 km., och att skumningsstationerna på hvardera cirkeln ligga på ungefär samma afstånd från hvarandra, eller 10 km., skulle centralmejeriet komma att omgifvas af 18 skumningsstationer, 6 på inre och 12 på yttre gördeln. Vid själfva centralmejeriet skulle blott en ringa del mjölk mottagas, nämligen från de närmast boende, men i hufvudsak skumningen ske å stationerna. Där mottages, bokföres, afräknas, behandlas och skummas mjölken och därifrån utlämnas biprodukterna alldeles på samma sätt, som nu sker i mejerierna, men grädden sändes på lämpligaste sätt — med skjuts, järnväg o. s. v. — till centralmejeriet, där all smörberedning sker. Den härvid erhållna kärnmjölken försäljes antingen på platsen eller ock återgår den med gräddskjutsarne för att från skumningsstationerna utdelas bland mjölkleverantörerna. Naturligtvis kan anordningen ske på åtskilliga andra sätt, t. ex. genom att förlägga centralmejeriet vid en järnvägsstation eller järnvägsknut och skumningsstationerna utefter järnvägslinjerna, men hur man anordnar saken, bör man tillse att mjölkproducenterna få minsta möjliga väg till skumningsstationerna, hvilket just är en af systemets viktigare punkter, liksom också att i allmänhet alla biprodukter böra af dem återtagas. Med den förstnämnda schematiska anläggningen som utgångspunkt uppvisar förf. genom kalkyler, att anläggnings-, underhålls- och driftkostnader för ett så anordnadt centralsystem under inga förhållanden böra blifva högre än för ett motsvarande antal mejerier med samma produktions-

Ayuntamiento de Madrid

förmåga efter nuvarande system. Beräkningarne äro emellertid tilltagna så, att i förra fallet mångenstädes betydliga besparingar kunna göras men näppeligen i det senare. I allmänhet bör därför centralsystemet kunna anläggas och drifvas billigare. Dess förnämsta fördelar har man emellertid att mera söka i andra förhållanden.

Systemets främsta och förnämsta företräde framför nuvarande system ligger i dess förmåga att åstadkomma stora ensartade märken med därmed åtföljande förut nämnda fördelar i flera hänseenden, samt att fördelaktigt kunna påverka såväl hufvud- som biprodukternas kvalitet. Det område, hvarinom mejerierna f. n. kunna hämta sin råvara, öfverstiger blott undantagsvis 10 km. åt alla håll, men såsom ofvan visats, kan ett centralmejeri utsträcka detsamma till 25 km. och dock vara bättre situeradt hvad mjölktransporterna angår. I följd häraf kan dess mjölkområde med lätthet blifva mer än 6 gånger så stort, och dess veckoproduktion sålunda också mer än 6 gånger större. Inom ett område med någorlunda jämn mjölktillgång, där f. n. skulle kräfvas 6 mejerier, hvardera med exempelvis 20—25 drittlars tillverkning i veckan, skulle ett enda centralmejeri med nödiga skumningsstationer vara tillfyllest och kunna prestera en veckotillverkning af 120—150 drittlar af fullt likartad beskaffenhet, hvilket näppeligen kan bli fallet med de olika mejeriernas produkter. Men icke allenast jämnare utan otvifvelaktigt också finare och bättre så väl hufvud- som biprodukter skulle af flera skäl centralmejerierna åstadkomma. Först blefve i allmänhet den väg, mjölken behöfde transporteras, kortare, så att skumningsstationerna komme att behandla långt färskare och därför mindre fördärfvad mjölk, än hvad nu är fallet med många mejerier, och hvari man har att söka en af de viktigaste orsakerna till att så många mejerier prestera en mindre god vara. Häremot vill man måhända invända, att hvad som vinnes med mjölken, förloras genom transporten af grädden. Men grädden kan lätt underkastas behandling, som gör den fullt okänslig för transport, hvilket däremot icke eller blott undantagsvis är fallet med mjölken.

I sammanhang härmed förtjänar påpekas, att också transportkostnaderna för råmaterialet, hvilka f. n. utgöra en betydande post i såväl andels- som uppköpsmejeriernas utgiftskonton, ge-

Ayuntamiento de Madrid

nom centralsystemet böra kunna reduceras betydligt. Grädde utgör nämligen blott $^1/_6$—$^1/_8$ af mjölken. En fullt motsvarande reduktion i transportkostnaderna torde emellertid icke kunna beräknas, alldenstund grädden skulle behöfva fraktas längre väg än hvad nu är fallet med mjölken. Men äfven om transportkostnaderna blott skulle nedbringas med 25 %, beräknar förf. detta dock medföra en besparing af öfver $^1/_2$ mill. kr. årligen för vår mejerihandtering. Åtskilliga andra förhållanden skulle äfven medverka för bedrifvandet vid centralmejerierna af en förstklassig och dock billig smörtillverkning. Då centralmejeriet till hufvudsakligaste del är befriadt från den betungande mjölkmottagningen och den besvärande skummjölken, kan dess personal rikta hela sin uppmärksamhet och använda hela sin yrkesskicklighet på smörberedning. Arbetsordningen i centralmejeriet blir härigenom i hög grad förenklad, och hela driften vinner i regelbundenhet och fasthet. Den för centraldriften erforderliga anläggningen, som ju blott afser själfva smörberedningen, blir ganska enkel och kan icke blott utan alltför stora kostnader uppföras solidt, utan äfven förses med tidsenligaste maskiner och redskap. Det blir här också relativt billigt att tillgodogöra sig moderna arbetsmetoder, liksom att inköpa nyare redskap och apparater, hvilket allt för mindre anläggningar skulle blifva för dyrbart. Skumningsstationerna åter kunna anläggas betydligt enklare och billigare än som kräfves för ett mejeri med smörtillverkning. Slutligen erfordrar icke centraldriften en i tekniskt hänseende framstående personal till så stort antal som nutida mejerisystem, hvarför det lättare bör kunna anskaffa dylik. Vid skumningsstationerna kräfves blott en noggrann och omtänksam personal, men någon framstående yrkesskicklighet erfordras icke hos densamma.

Centralmejerierna kunna sålunda lättare än nuvarande mejerier anordnas efter alla nutidens fordringar och med alla dess hjälpmedel, t. ex. utrustas med kylmaskiner och kylrum, hvilket, såsom förut visats, är af sådan betydelse för att få smöret välbehållet i marknaden. De kunna ha råd att i spetsen för sin rörelse ställa framstående affärsvana fackmän, så att det hela finge en köpmansmässig skötsel, i hvilket afseende åtskilligt brister vid de flesta af våra i öfrigt välskötta andelsmejerier. Genom dem skulle äfven smörhandeln förenklas och ändra gestalt, hvarigenom

Ayuntamiento de Madrid

sannolikt äfven några fördelar skulle beredas mjölkproducenterna o. s. v.

Äfven biprodukterna skulle i flera hänseenden förbättras. På samma gång som mjölken blir af bättre beskaffenhet, blir detta ock fallet med skummjölken, som därtill vid centralsystemet så godt som stannar på produktionsplatsen. Den bör därför återkomma till mjölkproducenterna i betydligt bättre skick och härigenom ernå en mångsidigare och därmed ekonomiskt fördelaktigare användning, än hvad nu mångenstädes är fallet. Därtill skulle den i hygieniskt afseende erbjuda större trygghet, då vid skumningsstationerna mindre mjölkmängder sammanföras. De betydliga mängder mjölk, som nu mångenstädes på en plats hopas och sammanblandas för att sedan i form af skummjölk spridas i vida kretsar, innebära otvifvelaktigt stora vådor för utbredande af sjukdomar både bland människor och kreatur. Att på denna väg, utom tuberkulosen, som tvifvelsutan får sin största spridning bland djuren genom den från mejerierna distribuerade opasteuriserade skummjölken, difteri, tyfus, skarlakansfeber samt mul- och klöfsjuka, mjältbrand m. fl. sjukdomar bland djuren vunnit omfattande utbredning och vållat kännbara förluster, är alldeles visst.

Rundt omkring oss pågår en rörelse att genom anordnandet af centralmejerier frambringa större smörmärken och reducera tillverkningskostnaderna. Alla smörexporterande länder sträfva att öka produktionernas storlek och låta de små tillverkningarna försvinna eller afyttras för inhemsk konsumtion. Vi böra icke töfva att följa exemplet, och medlet härtill är centralisering. »Fördelarna med smörtillverkningens centralisering, säger förf., äro så mångsidiga och så påtagliga, nödvändigheten att träffa åtgärder för upprätthållandet af vår ställning på den engelska marknaden äro så trängande, att en partiell eller fullt genomförd reform inom vårt mejeriväsen är förtjänt af till och med ganska stora ekonomiska uppoffringar, om sådana skulle blifva af behofvet påkallade.» Men det behöfva de säkerligen icke, om reformen börjar i tid och handhafves med omsikt, liksom den då också helt säkert kan genomföras utan att bryta med nuvarande mejerisystem och utan för stora rubbningar i nu bestående mejeriförhållanden.

Centralsystemet kan enligt förf:s mening tillämpas både i stor och liten skala och gifvas växlande former efter för handen

Ayuntamiento de Madrid

varande förhållanden. Sålunda lämpar sig detsamma så väl för andels- som uppköpsprincipen eller båda i kombination, för hvilka olika förhållanden förf. utförligare redogör. Det skulle dock föra oss för långt att här i detalj följa honom, och vi inskränka oss därför att nämna, att enligt hans mening, hvarom vi ock äro med honom fullt ense, öfverallt, där andelsprincipen låter sig genomföras, densamma är lämpligaste grundvalen. Härigenom komma nämligen bägge systemens fördelar i hela deras utsträckning mjölkproducenterna och därmed jordbruket tillgodo. Att också uppköpsprincipen här och hvar skulle kunna kraftigt befordra centralsystemets utbredning och sålunda äfven medverka till att åvägabringa åtskilliga af de fördelar, det medför, kan icke förnekas, men mer eller mindre komma alltid förut påpekade vanskligheter att vidlåda uppköpssystemet äfven i form af centralsystem, åtminstone där det gäller att producera finaste exportvara.

Den storlek, ett centralmejeri kan få, är naturligen beroende af mjölktillgången inom orten. Inom de södra delarna af vårt land skulle därför systemet otvifvelaktigt kunna uppnå största produktionsomfattning. Men fråga är, om det där så lätt kan vinna insteg. Där är andelssystemet kraftigt utveckladt och har redan på åtskilliga håll delvis medfört flera af de fördelar centralsystemet är afsedt att åvägabringa, särskildt förstorande af märkena, hvarjämte också de dyrbara anläggningar, som där mångenstädes redan finnas, kunna ställa sig hindrande i vägen. Men med skäl kan ifrågasättas, om icke än ytterligare fördelar skulle kunna beredas äfven dessa mejerier genom centralisering. Förf. fäster härvid uppmärksamheten på några beaktansvärda förhållanden, som kraftigt tala till förmån för centralsystemet. För en stor del äldre andelsmejerier har nu den tidpunkt inträffat, då anläggningskostnaderna blifvit amorterade och de upplånta medlen inbetalda, på grund hvaraf medlemmarna lättare torde kunna frigöra sig från sina föreningar. Många af dessa mejerier behöfva omfattande ombyggningar och förnyelser af inventarier m. m. för att bli fullt tidsenliga. Men huruvida nödig sammanhållning härför skall kunna åvägabringas, kan ifrågasättas. Inom andelsmejerierna har nämligen på senare tid här och hvar en liknande allt annat än gagnande konkurrens om mjölken börjat göra sig gällande som vid uppköpsmejerierna. Obetänksamt gjorda, för stora, ofta nog omo-

Ayuntamiento de Madrid

tiverade anläggningar söka nämligen med alla medel draga till sig så mycket mjölk som möjligt för att minska driftskostnaderna. Följden häraf blir den samma som vid uppköpsmejerierna: underhaltig råvara och sämre produkter. Till en del gynnas också dessa missförhållanden genom vår nya lagstiftning om inregistrerade föreningar, hvarpå andelsmejerierna numera grundas. Den tillåter nämligen icke, att andelsägarne genom stadgarna olösligt bindas vid föreningarna för en längre följd af år. På grund af kraftigare kontroll missnöjda delägare ha sålunda numera lättare att lösgöra sig ur föreningen än förut, och då de med öppna armar mottagas af konkurrerande mejerier, ha de icke något att riskera genom att lämna föreningen. Att råda bot för dylika missförhållanden äro centralmejerierna särskildt ägnade. De komma att i sig upptaga en mängd angränsande mejeridistrikt och någon konkurrens, som den ofvan nämnda, kan icke gärna ifrågakomma. De kunna därför strängare efterhålla leverantörerna och kunna på grund af sin omfattning utan afsaknad låta en eller annan vårdslös sådan se sig om efter annan afnämare för sin mjölk.

Centralsystemet med sin organisation och sina goda förutsättningar för ekonomisk drift är sålunda ägnadt att i sig upptaga de splittrade intressena, som här och hvar börja göra sig gällande inom andelssystemet, och att till ett stort helt sammanföra närbelägna andelsmejerier, som icke längre äro till fyllest eller hotas till sin existens. Många af de äldre andelsmejerierna kunna för ringa eller inga kostnader omvandlas till skumningsstationer och ett och annat af de nyaste kan med fördel apteras till centralmejeri. Men äfven om särskilda centralmejerier behöfde uppföras, vore skäl att noga öfverväga, om icke detta arrangement skulle kräfva mindre kostnader, än att tidsenligt iståndsätta de äldre andelsmejerierna. Och blefve också kostnaderna till och med afsevärdt större, borde detta icke verka afskräckande, ty äfven om äldre anläggningar moderniseras, vinnas icke fullt ut de fördelar, centralsystemet innebär.

En ännu större mission anser förf. centralsystemet ha att fylla i mindre mjölkrika trakter. Hvad som där särskildt kräfves, är just framalstrande af större, jämna märken och förbättrad kvalitet, och detta kan centralsystemet åvägabringa, äfven om det måste arbeta i mindre skala. På många ställen i mellersta och i

Ayuntamiento de Madrid

åtskilliga delar af norra Sverige vore det därför kanske mera på sin plats än i de södra. Här vore det företrädesvis privata mejerier, som skulle sammanslutas och uppgå i centralföreningar. Utan tvifvel skulle en stor del af dessa utan svårigheter och nämnvärda kostnader kunna omvandlas till skumningsstationer. På grund af ringare mjölktillgång kan det på många ställen visserligen icke blifva fråga om i stort drifna centralmejerier, men mycket vore redan vunnet om nuvarande veckotillverkning på åtskilliga mejerier kunde tre- till fyrdubblas, hvilket säkerligen på många håll med hjälp af centralsystemet skulle låta sig göra. På vissa trakter skulle med fördel kunna införas ett blandadt system med gräddleverans och skumningsstationer, hvilka sistnämnda genom att å dem begagna handseparatorer skulle kunna anläggas mycket billigt och därför anordnas litet hvarstädes. Härigenom skulle helt säkert betydliga massor mjölk kunna indragas inom den gren af mejeridriften, som arbetar för export, och nya distrikt, där ladugårdsskötseln af brist på afsättning för mjölken legat i lägervall, förvärfvas åt och upparbetas för densamma, den enskilde producenten såväl som hela landet till gagn.

Centralmejerier med handseparatorer. I vissa mera glest bebodda trakter af landet har ännu ingen omfattande och ordnad mejeridrift kunnat komma till stånd, utan jordbrukarne äro uteslutande hänvisade till produktion af smör och ost i hemmen för att erhålla någon afkomst af sina ladugårdar. Men äfven i en och annan mjölkrikare trakt har på senare åren, såsom vi förut påpekat, en ökad benägenhet gjort sig gällande att bearbeta mjölken i hemmen. Till den raskare fart, hemproduktionen numera här och hvar tagit, har otvifvelaktigt, utom de goda konjunkturer den inhemska marknaden haft att erbjuda dess alster, i väsentlig grad bidragit det jämförelsevis billiga pris, hvartill handseparatorer numera stå att erhålla, hvilket gör att sådana utan kännbarare uppoffring kunna anskaffas äfven af småbrukare. Också ha de kommit till omfattande användning; öfver 30,000 sådana maskiner lära vara i bruk inom landet, hvilket kan ge en föreställning om omfattningen af nu afsedda produktionsgren. Nekas kan icke heller, att en skumning af mjölken på platsen omedelbart efter mjölkningen har att erbjuda afsevärda fördelar i åtskilliga hänseenden.

Ayuntamiento de Madrid

Först och främst blir den erhållna skummjölken af synnerlig god och smaklig beskaffenhet och kan därför användas för en mängd ändamål, hvartill annars begagnas oskummad mjölk. Man lär sig hushålla med denna värdefulla produkt, och härigenom växer smörproduktionen. Vidare blir risken mindre för spridning af sjukdomar, särskildt tuberkulosen, väsentliga besparingar kunna göras genom minskade transporter, minskadt behof af mjölkkärl, kylmedel o. s. v. äfven om exempelvis grädden skulle aflevereras till ett mejeri, hvilket också under vissa förhållanden kan vara till fördel äfven för detsamma. Utom det att bördan af skummjölkens behandling härigenom aflyftes från mejeriet, kan det genom gräddleverans i betydlig grad öka sin smörproduktion utan större anstalter. Nyanläggningar, baserade helt eller delvis på gräddleverans, kunna göras billigare, och mejerier på denna grund lättare komma till stånd, än då större kapital erfordras. Fråga är emellertid om icke dessa fördelar motvägas af väsentliga olägenheter i andra hänseenden. I hemproduktionens alster har visserligen på senare tid någon förbättring här och hvar kunnat spåras, men fortfarande är största delen af en otillfredsställande, för att icke säga mycket underlägsen kvalitet. Härtill kommer den oregelbundenhet och framför allt det föga aptitliga utseende och den allt annat än tilltalande förpackning, hvarmed de erbjudas konsumenterna. Allt detta har gjort, att margarinen, som alltid äger ett synnerligen inbjudande yttre och tillhandahålles i ett tilltalande, för att icke säga elegant emballage, kunnat upptaga en så framgångsrik och kännbar konkurrens med torg- eller bondsmöret. Äfven den hemproducerade grädden är ofta af allt annat än god beskaffenhet, innan den framkommer till mejeriet, förnämligast i följd af oförstånd vid behandlingen.

Ett ypperligt medel mot dessa hemproduktionens olägenheter, utan att dess fördelar bortfalla, anser förf. centralsystemet erbjuda genom att sammanföra större mängder hemproducerad grädde till ordnad mejeribehandling. Visserligen skulle nog dessa mejerier svårligen kunna lyckas prestera en framstående tillverkning af exportsmör, och förf. anser icke tillrådligt att basera en sådan på hemproducerad grädde, men helt visst skulle de stora, likformiga smörmängderna, som vid dem frambragtes, vida öfverträffa hemproduktionens nuvarande alster, och därjämte i åtskilliga

Ayuntamiento de Madrid

andra hänseenden bereda afsevärda fördelar. Centralmejeriernas smör skulle föras i handeln under helt andra förhållanden än det hemproducerade. Deras tillverkning bör nämligen kunna packas i prydliga kärl med viss nettovikt hos hvarje, levereras i regelbundna sändningar, förses med varustämplar o. s. v., hvilket allt bör bidraga att gifva den en god plats på den inhemska marknaden. I sammanhang härmed får nämnas, att förf. ganska välbetänkt framhåller, att förpackningen af dessa varor bör, för att undvika all frestelse att exportera varan som fint mejerismör, gifvas annan form, än hvad nu brukas för exportsmöret, och föreslår härför fyrkantiga träaskar, upptill något vidare än nedtill, liknande dem, som begagnas för det irländska och australiska smöret. De kunna göras synnerligen prydliga, alltid innehålla samma nettovikt och bli billigare än drittlar.

En kombination af hemproduktion och fabriksmässig drift har alla förutsättningar att, där förhållandena äro lämpliga, lämna större behållning än de s. k. hushållsmejerierna. En nödvändig förutsättning för ett godt resultat är dock, att grädden hvarje dag föres till förädlingsplatsen samt att producenterna kunna läras att framställa och framföra den i fullt oklanderligt tillstånd. Detta bör dock lättare låta sig göra än att införa förbättringar i hela deras nuvarande tillverkning, hvilket dessutom icke kan afhjälpa alla de brister, som nu vidlåda hemproduktionen.

Centralmejerier med handseparatorer äro till organisation och arbetssätt i hufvudsak lika med centralmejerier med skumningsstationer, kunna anordnas för såväl små som stora gräddmängder och ställa relativt små anspråk på lokaler och utrustning. Bäst organiseras äfven detta slags centralmejerier på andelsprincipen som grundval, men de kunna äfven vara privata företag eller utgöra en kombination mellan bägge. Förnämsta skillnaden mellan centralsystemets båda hufvudformer ligger däri, att i ena fallet samlas mjölken till vissa platser, hvarifrån grädden forslas till centralmejeriet, i det andra sker skumning på produktionsplatsen, och grädden sammanföres till en plats för att afkärnas. I vissa hänseenden föranledas häraf vissa olikheter, särskildt gäller detta prissättningen af råvaran. I centralmejerier med skumningsstationer behöfva inga rubbningar i hittills därför följda grunder förekomma; men vid centralmejerier med gräddleveranser måste naturligen

Ayuntamiento de Madrid

gräddens värde bli grundläggande för betalningen. Efter hvad undersökningar och försök, för hvilka förf. utförligare redogör, gifvit vid handen, kan dock den smörmängd, som ur grädde af olika fetthalt erhålles, fastställas och beräknas lika enkelt, lätt och tillförlitligt som fallet är med mjölk, så att från denna synpunkt sedt centralsystemet icke erbjuder några afsevärdare svårigheter.

Denna form af centralsystemet har kommit till användning på vissa trakter i Danmark och norra Tyskland, samt isynnerhet på sistnämnda ställe visat sig medföra betydande ekonomiska fördelar för mjölkproducenterna, särskildt därigenom att äfven ytterligt små mjölkmängder kunnat indragas under ordnad mejeribehandling. Vid flera af de tyska mejerierna af detta slag öfverstiger, enligt förf., leverantörernas antal ofta 200, och dagliga mjölkmängden pr leverantör rör sig vid ett par af dem blott mellan 35 och 3 kg. Att så små mängder som de sista kunna medbringas, möjliggöres därigenom, att ett flertal småbrukare slå sig tillsamman om en handseparator eller ock föra sin mjölk till en närboende granne, som äger en dylik och mot billig afgift besörjer skumningen. Härigenom bildas på sätt och vis små skumningsstationer, och i dylika fall erhålles också gemensam likvid från centralmejeriet, hvilken på ort och ställe delas efter hvars och ens mjölkmängd. På detta sätt kunna små lägenhetshafvare, som blott äga en enda ko, men icke förbruka all hennes mjölk för hushållet, göras delaktiga af en ordnad mejerihandterings förmåner, något som för det allmänna välståndet icke har så litet att betyda.

Äfven åt vårt land anser förf. en dylik centralisering böra kunna bereda samma förmåner samt få smörproduktionen att växa icke så litet och därmed gifva lyftning åt mjölkhushållningen i de betydande delar däraf, där exporterande mejerier icke kunna komma till stånd. Att ändock stora områden skulle återstå, där intet annat mejerisystem skulle kunna användas än vanlig hemproduktion, är gifvet, och där skulle hushållningssällskapen förvisso ha ett tacksamt fält för att genom undervisning i ambulerande skolor e. d., premiering o. s. v. gifva goda ansatser till förkofran och utveckling.

Blefve centralsystemet allmännare genomfördt inom landet, helst på grund af andelsprincipen, skulle enligt förf. följande 4

Ayuntamiento de Madrid

ganska distinkt åtskilda mejeriklasser uppstå: 1) centralmejerier förbundna med skumningsstationer, hvilka i främsta rummet skulle omhändertaga tillverkningen af exportsmör i stora jämna pålitliga märken; 2) större mjölkmottagande mejerier med självständig drift, afsedda dels för produktion af exportsmör, dels för tillgodoseende af den inhemska förbrukningen af finare bordsmör; 3) gräddemottagande centralmejerier för beredning af bättre hushålls-, mat- och bagerismör etc., afsedda att upptaga konkurrensen med margarinet och motverka dess öfvervåldigt tilltagande förbrukning samt 4) hushållsmejerier, hvilkas produkter äfven skulle afsättas inom landet.

I och med utvecklingens gång komma naturligen förändringar inom olika trakter att inträffa, mejeridistrikt af lägre rang att uppflyttas i högre, och hemproduktionen hänvisas till nykultiverade verksamhetsområden, så att mjölkhushållningen utefter hela linjen i och med frambringandet af ökade mjölkmängder och ett mera utveckladt kommunikationsväsende småningom komme att undergå moderna och förbättrande omskapningar. Vi hafva, säger förf., att tillfredsställa en inhemsk förbrukning af c:a 30 mill. kg. smör eller mera pr år samt äga en väl upparbetad exportmarknad, på hvilken kunna afyttras obegränsade kvantiteter smör af framstående och mot marknadens fordringar svarande beskaffenhet. För sådana produkter behöfva vi knappast frukta öfverfyllnad i marknaden, men det gäller att tillverka dem af bästa kvalitet, för billigaste kostnader och att marknadsföra dem på lämpligaste sätt.

Centralmejeriers och skumningsstationers anordnande och arbetsordning behandlar förf. mycket utförligt. Förf. har i Danmark, Holland, Tyskland och Irland ingående studerat centralsystemet. På grund af sina där gjorda iakttagelser har förf. låtit utarbeta efter våra förhållanden lämpade planer och ritningar till centralmejerier af olika slag, skumningsstationer m. m. Därjämte meddelas kostnadsberäkningar, arbetsordning, fordringar på redskap, personal etc. Att närmare ingå på dessa olika förhållanden torde emellertid här icke vara på sin plats, då det afhandlade uteslutande berör rena facksaker. Så mycket vilja vi dock nämna, att det hela bär vittne om ingående studier och framstående fackinsikter, att planerna o. s. v. synas

Ayuntamiento de Madrid

oss praktiska, beräkningarna tillförlitliga, samt utrustning och arbetsordning väl genomtänkta. Dessa kapitel böra därför förvisso blifva mycket lämpliga som ledning, där man vill göra försök med centralsystemets införande i praktiken.

Arbetet afslutas med några slutord, hvari förf. i korthet sammanfattar och preciserar systemet och dess fördelar för mejerihandteringen, hvars idkare och målsmän han kraftigt lägger på hjärtat vikten af oförtrutet och omtänksamt framåtsträfvande. »Vår insats i mjölkhushållningen är oss alltför dyrbar och vårt beroende af densamma alltför stor, för att vi skola våga äfventyra eller uppgifva vår ställning. Må vår lösen därför blifva: Framåt för bibehållandet af vår plats i första ledet bland smörproducerande länder.»

* * *

Vi hafva temligen utförligt redogjort för konsulenten Lundins enligt vår mening mycket värdefulla arbete, som förvisso förtjänar att spridas och begrundas i vida kretsar. Såsom vi med vår framställning sökt visa, beröras däri förhållanden af betydelse icke allenast för vår mejerihandtering utan för hela vårt lands ekonomi, hviken ju numera ganska nära sammanhänger med denna handterings riktiga bedrifvande, utveckling och blomstring. Visserligen har på de senare åren tillverkningen säkerligen gått framåt i mängd, och konjunkturerna särskildt på den inhemska marknaden hafva varit ganska gynnsamma äfven för varor af rätt underordnad beskaffenhet. Men exporten har minskats och därmed också de summor, handteringen utifrån tillför landet. Nekas kan ej heller att en viss tendens till slapphet med kvaliteten här och hvar börjat kunna spåras, kanske just till följd af den inhemska marknadens gynnsamma läge och brist på konkurrens, hvartill smörtullen icke oväsentligen bidragit. Fråga är emellertid, om det icke vore en bättre ekonomi att inom landet konsumera billigare, låt vara delvis importerade varor, och tillgodogöra oss den ej obetydliga prisskillnad, som en ökad export af framstående produkter skulle medföra. För öfrigt borde vi länge ännu kunna fullt ut både tillgodose landets behof och öka exporten, om vi blott bättre tillvaratoge våra tillgångar. Danmark, hvars mjölkdjursstock knappast uppgår till $^2/_3$ af vår,

Ayuntamiento de Madrid

har en nettoexport af smör nära 3 gånger större, än vi prestera, och vi borde, om hänsyn tages till befolkningsolikheten, kunna åtminstone fördubbla vår export, innan vi nådde Danmarks nuvarande ståndpunkt.

I likhet med herr L. anse vi därför en reform inom vår mejerihandtering vara ganska behöflig, och äfven däri äro vi ense med honom, att centralsystemet erbjuder största utsikter för en sådan utan kännbarare rubbningar i bestående förhållanden. Ju förr och ju fullständigare vi medelst centralsystemet kunna omforma vår mejerihandtering till verklig storindustri, desto lyckligare skall det säkerligen blifva för vår mejerihandtering. Att emellertid systemet till en början skall få svårigheter att bekämpa samt möta motstånd och gensägelse från åtskilliga håll, har man all anledning att förvänta, ty så är ju fallet med allt nytt. Först framgångsrika exempel mana till efterföljd, och vi kunna därför icke annat än önska, att väl planlagda och genomtänkta försök med centralsystemet här och hvar snart måtte komma till stånd. Glädjande att omtala har redan ett sådant företag blifvit satt i verket nämligen på Gotland, och vi hoppas att det snart skall följas af flera. Visa sig dylika försök här och hvar medföra de fördelar, man har all anledning att af systemet förvänta, skall det säkerligen ej töfva länge, innan smörtillverkningens centralisering blir allmännare genomförd också inom vårt land och därmed vår mejerihandtering enligt vårt förmenande går en ljusare framtid till mötes.

Ayuntamiento de Madrid

Några drag af Tysklands ekonomiska utveckling.

Vid framläggandet i tyska riksdagen af det bekanta »flottlag-förslaget» år 1897 inlämnades tillika ett memorandum angående tyska rikets maritima intressen, med åtskilliga sifferuppgifter om Tysklands ekonomiska utveckling under de sista åren. Denna utveckling har emellertid fortgått med så rask fart, att de siffror, som då framlades, ej längre äro ens tillnärmelsevis riktiga. I »Annalen des Deutschen Reichs» (häft. 9 för år 1900) meddelas därför en skildring af stegringen i Tysklands sjöfartsintressen under de år, som följt närmast på år 1896. Sällan får man i ett officiellt aktstycke — ty som sådant bör det väl anses [1] — se en liknande blomstermålning. Emellertid hvilar framställningen på, såsom det synes, bestyrkta fakta, låt vara att skuggsidorna blifvit förbigångna, och man må ej undra öfver, att den patriotiska stoltheten en smula framlyser ur artikeln, ty sådana framsteg, som dem Tyskland under de sista åren gjort på det ekonomiska området, höra förvisso ej till de hvardagliga företeelserna.

Uppsatsen börjar med att framhålla Tysklands starka folkökning. Den öfverträffas af Rysslands, men lämnar ökningen i de andra europeiska stormaktsländerna långt bakom sig. Under det sista årtiondet synes t. o. m. folkmängden hafva, relativt taget, tillväxt fortare i Tyskland än i Ryssland, men i afvaktan på folkräkning i hvartdera landet kan man ej yttra sig bestämdt härom. Tysklands folkökning härrör, som bekant, från ett stort nativitetsöfverskott [2], hvilket numera blott i ringa grad minskas genom emigrationsöfverskott. Utvandringen till främmande världsdelar, hvilken under åren 1881—85 i medeltal beröfvade landet 170,000 människor årligen, har de sista åren vanligen omfattat blott 20 à 30 tusen

[1] Artikeln i fråga har ej någon förf.-underskrift.

[2] I medeltal under de senaste åren 14,6 pro mille.

Ayuntamiento de Madrid

personer. Den stora folkmängdstillväxten bör ses i samband med den ekonomiska utvecklingen, då den får sin rätta belysning.

Tysklands utrikes handel (»specialhandeln») visade år 1894 en omsättningssumma af 7,337 mill. mark, år 1896 däremot 8,312 mill. och år 1898 ej mindre än 9,450 mill. mark (år 1899, enligt en preliminär beräkning, 9,648 mill. mark). Sätter man 1894 års siffra = 100, så blifva indextalen för 1896 och 1898 resp. 113 och 129; år 1898 för införseln särskildt 127 och för utförseln 131. Så väl import som export hafva således tillväxt på ett storartadt sätt. Ökningen är större för de fyra åren 1894—98 än för hela tiden 1880—94. Tager man i betraktande siffrorna rörande »Gesammteigenhandel» och »Generalhandel», visar sig stegringen här gå nästan parallellt med den ofvannämnda.

I detta den tyska handelns uppsving har sjöhandeln den största andelen.

De länder, med hvilka Tyskland drifver handel, kunna efter läget delas i fyra grupper:

A. Utomeuropeiska länder; förbindelserna med dessa äga uteslutande rum sjövägen.

B. Sådana europeiska länder, hvilkas handel med Tyskland uteslutande eller nästan uteslutande förmedlas sjövägen. Hit hör naturligtvis först och främst Storbritannien och Irland, hvars handelsomsättning med Tyskland (år 1898) utgjorde 17,2 % af hela den tyska utrikes handeln. Därnäst i betydelse, ehuru visserligen på långt afstånd, följer Sverige (med 2,2 %) och sedan Norge (med 1 %). Till samma grupp höra Finland, Spanien, Portugal och de flesta Balkanstaterna.

C. Europeiska länder med öfvervägande (men ej uteslutande) sjöfartsförbindelser med Tyskland. Dessa länder äro Ryssland, Danmark, Italien och Serbien (med de två senare är handelsförbindelsen öfver land indirekt).

D. Länder, med hvilka Tysklands handelsförbindelser öfvervägande eller helt och hållet förmedlas landvägen. Uteslutande landhandel drifver Tyskland blott med Schweiz (och Luxemburg). I öfrigt höra till denna grupp Österrike-Ungern, Holland, Belgien och Frankrike (i synnerhet med Holland och Frankrike förmedlas varubytet till rätt stor del sjövägen).

Från 1894 till 1898 har Tysklands handel med främmande världsdelar stigit med 34 %, handeln med den andra gruppens länder med 32, med länderna under gruppen C med 41 %, men med den fjärde gruppen (grannländerna utom Danmark och Ryssland) blott med 16 %.

Ayuntamiento de Madrid

År 1898 utgjorde handeln med främmande världsdelar 28,2 % af hela omsättningen, handeln med B-gruppens länder 24,6 %, med C-gruppens 16,9 % och med D-gruppens länder 30,3 %; sistnämnda procenttal har sedan flera år ständigt minskats. Då sjöhandel ingår i förbindelserna med den sista gruppen åtminstone till lika stort värde som landhandeln i förbindelserna med C-gruppen, kan man för enkelhetens skull sammanslå handelsomsättningen med de tre första grupperna och betrakta den som sjöhandel, men omsättningen med den fjärde gruppen som ren landhandel (sjöhandeln torde därvid blifva något för lågt tilltagen). Efter denna beräkning skulle sjöhandeln omfatta ungefär 70 % af hela handeln (72,6 % af införseln, 65,5 % af utförseln) och dess stegring under åren 1894—98 utgöra omkr. 35 %.

Utvecklingen af den tyska sjöhandeln belyses äfven af Hamburgs handelsstatistik[1]. Hamburgs införsel (sjövägen) uppgick 1894 till ett värde af 1,566 mill. mark, år 1898 till 2,015 mill. mark; utförseln resp. 1,215 och 1,493 mill. mark. Under de fyra åren har varuomsättningen med främmande världsdelar stigit med 36 %, med Storbritannien med blott 1 %, men med det öfriga Europa med 46 % (utförseln t. o. m. med 57 %). Redan förut hade man observerat ett stillastående eller en relativ tillbakagång i handeln med England. Hamburg synes mer och mer undanträngа den engelska mellanhandeln och genom egna direkta förbindelser med främmande världsdelar själft vinna betydelse såsom mellanhand för Europas handel.

Den tyska handelns storartade framsteg falla ännu mer i ögonen, om man därmed jämför utvecklingen hos andra stormakter under samma tid. Förenta staternas export har visserligen ökats med 39 % (importen har som bekant minskats), och Italien har, tack vare en plötslig stegring i importen år 1898, sett sin totala handelsomsättning tillväxa med nästan samma procenttal som Tysklands; men i England, Frankrike, Österrike-Ungern och framför allt i Ryssland har handelns tillväxt varit långt mindre (15—5 %).

Om man närmare betraktar handeln med de olika varugrupperna, visar det sig att stegringen, *både* inom export och import, är starkast i fråga om råämnen samt närings- och njutningsmedel. Endast införseln af lefvande boskap har aftagit (beroende på lagstiftningsåtgärder) men eljest

[1] Denna innehåller åtskilliga uppgifter, som icke återfinnas i Tyska rikets statistik. — År 1899 belöpte sig värdet af Hamburgs införsel sjövägen till 1,984 mill. mark (en liten minskning mot föreg. år), medan utförseln steg till 1,606 mill. mark.

Ayuntamiento de Madrid

ökas importen af nästan alla till ofvannämnda kategorier hänförliga varugrupper. Särskildt kan förtjäna nämnas, att införseln af oarbetade trävaror ökats. Äfven en del fabrikat utvisa en rätt stark ökning i importen, t. ex. glas, metallvaror, arbetade trävaror, maskiner och redskap, böcker; men i de flesta af dessa fall har utförseln ökats ännu mer. Man skulle knappt vänta, i betraktande af den tyska industriens uppblomstring, att äfven inom exporthandeln ökningen skulle vara störst för råämnen; men förhållandet beror på den starkt stegrade utförseln af stenkol och brunkol. Sjöhandeln har stor öfvervikt vid importen af råämnen, med undantag af jordbruksprodukter (eller just de varor, hvilkas konkurrens agrarerna frukta). Utförseln af landtbruksprodukter sker till omkr. $^{9}/_{10}$ sjövägen; härvid är att märka, att nämnda export till mer än två tredjedelar utgöres af socker[1]. Bergsbrukets produkter exporteras mest landvägen till grannstaterna. Däremot är sjövägen mest anlitad för utförseln af industrialster i egentlig mening[2]. Industrien är sålunda framför andra näringar intresserad af den tyska sjöhandelns upprätthållande. Men äfven för det tyska landtbruket visar sig sjöhandeln vara af stor betydelse, i det att den, såsom ofvan nämnts, förmedlar den allra största delen af exporten af jordbrukets alster, äfvensom importen af gödningsämnen och majs.

Hand i hand med sjöhandelns utveckling har naturligen gått ett starkt uppsving inom sjöfarten. Ökningen i trafiken under åren 1894—98 utgör beträffande så väl fartygens antal som tontalet 21 %. För Nordsjötrafiken har ökningen varit lika jämn som snabb. Inom Östersjö-trafiken ökades väl, under åren 1894—96, fartygens antal något litet, men den sammanlagda dräktigheten minskades med ungefär en mill. ton. Under de följande åren har denna trafik åter gått framåt, både i afseende på fartygens dräktighet och antal. Östersjöns relativa betydelse för den tyska sjöfarten minskas emellertid alltjämt. I början af 1870-talet sysselsatte Östersjöhandeln ännu omkr. $^{2}/_{3}$ af de fartyg[3], som gingo till och från Tyskland, men nu står den både hvad fartygsnumerär och dräktighet beträffar långt tillbaka för Nordsjöhandeln.

Kustfarten och inomlandssjöfarten hafva ökats mycket; i synnerhet, som det vill synas, genom införande af stora sjögående pråmar. Äfven Nord-Östersjökanalen har bidragit till sjöfartens uppblomstring, om än icke så snabbt som en del optimister tänkt sig. Öfverhufvud visar sig

[1] Sockret skeppas mestadels till England. Mindre kvantiteter bruka gå ända till Nordamerika och Japan.

[2] Jämförelsevis minst är detta fallet med metallvaror, böcker samt — öl.

[3] Med i det närmaste halfva tontalet.

Ayuntamiento de Madrid

inom Tysklands inre handel en benägenhet (naturligtvis framkallad af de höga järnvägsfrakterna) att om möjligt välja vattenvägen.

Utrikes sjöfartens uppblomstring tilldrager sig likväl största intresset.

Antalet fartyg, som gått mellan tyska och främmande hamnar, steg under tiden 1894—98 från 53,300 till 66,600, och deras tontal från 23 mill. till 27 ½ mill., således en ökning af ungefär en fjärdedel beträffande antalet och en femtedel beträffande tontalet. Proportionen blir nästan densamma, ifall man tager i beräkning endast de lastade fartygen. Trafiken har emellertid ökats ännu mer än hvad stegringen i tontalet angifver, ty det är i synnerhet sjöfarten på utomeuropeiska eller eljest aflägsnare länder, som så starkt tilltagit (»trafikradien» har blifvit förstorad). Medan den tyska sjöfarten på England under åren 1896—98 ökats blott med 6 % — under åren 1894—96 gick den t. o. m. något tillbaka — har sjöfarten på Nordamerika stigit med 30 %, på Australien med 18 % samt på Indien och Östasien med 14 %. Trafiken på Sverige minskades något litet under åren 1894—96, men har under de följande två åren ökats med 783,800 ton, motsvarande 40 %. Betydelsefull är särskildt den stora ökningen i trafiken på Nordamerika.

I denna uppblomstrande sjöfart tager *den tyska flaggan* mer och mer del. Dess andel uppgick 1894 till 73 % af fartygen och 49 %, eller ej fullt hälften, af tontalet, men 1898 till 75 % af fartygens antal och 54 % af tontalet. Inom den europeiska trafiken hafva ännu de utländska flaggorna tillsammans någon öfvervikt (⅗ af antalet och ⅔ af tontalet). Närmast efter den tyska flaggan kommer, såsom är att vänta, den engelska; emellertid synes dess andel, relativt taget, minskas alltjämt, åtminstone efter tontalet.

Den tyska handelsflottans utveckling företer samma hufvuddrag som flera andra flottors: fartygens antal minskas något; tontalet ökas däremot ganska raskt; segelfartygen ersättas mer och mer af ångfartyg. I Tyskland har lusten för stora fartyg varit mycket framträdande; särskildt hafva de stora rederierna i Hamburg och Bremen lagt an på jätteångare. Tyskland äger numera de tvenne största rederierna i världen, nämligen Hamburg—Amerika-linjen och Nordtyska Lloyd. För att gifva ett begrepp om de tyska rederiernas rörelse må nämnas, att Hamburg—Amerika-linjen vid början af innevarande år räknade 70 fartyg om sammanlagdt 341,900 reg.-ton, förutom 17 fartyg under byggnad; Nordtyska Lloyd ägde 56 oceanångare, 25 andra ångfartyg samt ett stort antal sjögående prämar

Ayuntamiento de Madrid

m. m. Ett annat bremensiskt rederi, Hansa, ägde 49 fartyg om sammanlagdt 103,000 ton.

Tysklands handelsflotta uppgafs vid 1895 års början till 2,622 segelfartyg om 627,812 ton netto och 1,043 ångfartyg om 759,089 ton (enligt nuvarande, d. v. s. engelska mätningsregeln), således sammanlagdt 3,665 fartyg med 1,386,901 tons dräktighet. Då med afseende på transportförmågan ångfartygens dräktighet brukar beräknas = 3 gånger segelfartygens [1], skulle det s. k. förmedlade tontalet hafva utgjort 2,905,079. Vid 1899 års början hade segelflottan minskats till 2,318 fartyg om 556,205 ton, ångfartygen ökats till 1,223 om 1,038,391 ton; förmedlade tontalet utgjorde 3,671,378. Under de fyra åren hade sålunda, i följd af segelflottans minskning, antalet tyska handelsfartyg gått ned med 3,4 %, men tontalet (oförmedladt) ökats med 15 % och (den beräknade) transportförmågan med 26 % [2].

Tysklands andel i världens handelsflotta utgör nu 8,1 %. I midten af 1870-talet gick Tyskland i detta hänseende om Frankrike, år 1895 förbi Norge, år 1898 förbi Förenta staterna; nu står det i andra rummet och räknar blott England som sin öfverman. Under de sista åren har den tyska flottan tillväxt fyra gånger så hastigt som den engelska, räknadt efter transportförmågan eller förmedlade tontalet.

De stora tyska skeppsbyggerierna vunno sin första utbildning under byggande af krigsfartyg. Endast så småningom lärde de sig att konkurrera med engelsmännen i byggande af handelsfartyg. Sedan 1890 hafva de tyska skeppsbyggerierna utvecklat en storartad verksamhet, så väl för örlogsmarinens som för enskildes räkning. Under år 1899 byggdes vid de tyska skeppshvarfven 94 handelsfartyg om sammanlagdt 190,000 ton (oberäknadt fartyg under 100 tons dräktighet). En så hög siffra har förut ej varit uppnådd, men torde möjligen komma att öfverträffas af 1900 års produktion. Snabbgående oceanångare byggdes under åren 1894—96 blott på *ett* varf i Tyskland, numera på 4 eller 5. Med byggandet af andra förstklassiga passagerare- och fraktångfartyg sysselsatte sig under år 1894 fem skeppsvarf, under år 1897 nio, och innevarande år lära 14 varf vara att påräkna för dylikt arbete. De tyska skeppsvarfven bygga

[1] Numera, då ångfartygens hastighet ökats, är detta en väl låg beräkning; 3,5 anses vara ett riktigare reduktionstal.

[2] Enligt en beräkning skulle vid *1899 års slut* den tyska handelsflottan utgöra: 2,350 segelfartyg om 576,489 ton; 1,296 ångfartyg om 1,121,477 ton, summa 3,646 fartyg om 1,697,966 ton. Förmedlade tontalet skulle alltså vara 3,940,920 — en ökning på fem år af mer än 35 %.

Ayuntamiento de Madrid

rätt många fartyg äfven för utländsk räkning, under år 1899 voro deras förnämsta kunder Sverige och Norge (sammanlagdt tontal 10,585).

Äfven uppgifterna rörande hamnanläggningarne samt om det tyska storsjöfisket tyda på ett raskt framåtgående. Mer uppseendeväckande äro de siffror, som röra telegrafkablarne. År 1890 utgjorde linjernas längd blott 2,658 km.. men hade vid slutet af år 1896 ökats till 3,760 km. Följande år tillkom kabeln mellan Emden och Vigo i Spanien (2,060 km.), och när den nya kabeln från Emden öfver Azorerna till New York blir färdig (hvilket väntas ske innan 1900 års slut) räknar det tyska kabelnätet 13,900 km. i linjer (17,500 km. i ledningar).

Till slut anför den tyska uppsatsen några siffror om kolonierna, afsedda att visa, att åtminstone koloniernas flertal har att glädja sig åt en alltjämt stigande »prosperitet». I denna punkt förefaller dock icke framställningen lika öfvertygande som eljest. Åtminstone vill det synas, att Tyskland vunnit sina *största* framgångar på handelns och sjöfartens område alldeles oberoende af sitt kolonialförvärf i politisk mening. Desto större inflytande hafva antagligen ett annat slags »kolonier» utöfvat, nämligen de grupper af tyskar, som finnas bosatta i snart sagdt alla orter inom den civiliserade världen, och hvilka verkat som pionierer för de tyska handelsintressena.

E. Arosenius.

Ayuntamiento de Madrid

Kommunalskattekommittéen och brännvinsmedlen.

I sitt den 18 maj detta år afgifna betänkande har nämnda kommitté bl. a. framställt ett förslag till följande väsentligen ändrade grunder för fördelningen af de genom brännvinsbeskattningen inflytande medlen.

Staten afstår till fördelning mellan kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen $^1/_5$ af tillverkningsskatten eller 10 öre pr liter brännvin. Hade denna bestämmelse gällt för året 1897—1898 skulle det belopp, som staten sålunda afstått, uppgått till 3,8 mill. kronor.

Af den nuvarande afgiften för *försäljning* af brännvin, som utgår med 15 öre pr liter, förvandlas 10 öre pr liter till skatt å *tillverkningen* af brännvin; försäljningsafgiften nedsättes alltså till 5 öre pr liter. Det belopp, hvarmed sålunda skatten å tillverkning af brännvin ökas, behåller dock staten icke, utan det skall gå till fördelning mellan kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen. För år 1897—1898 skulle jämväl detta belopp uppgått till 3,8 mill. kronor.

Sistnämnda anordning innebär, såsom kommittéen framhållit, ej blott en förvandling af en del af brännvinsförsäljningsafgiften till tillverkningsskatt, utan därjämte under alla förhållanden en ökning af det allmännas inkomst af brännvinnsbeskattningen. Såsom af kontroll- och justeringsbyråns berättelser framgår, undandrages faktiskt en betydande del af det brännvin, som försålts genom andra innehafvare af försäljningsrättigheter än de monopoliserade bolagen, från försäljningsafgiften, i det att det af dessa förstnämnda försäljare afyttrade brännvinet betydligt öfverstiger den mängd, för hvilken dessa försäljare åtagit sig eller eljest haft att erlägga afgift. Under för-

Ayuntamiento de Madrid

säljningsåret 1897—1898 var detta fallet med 8,9 mill. liter af det totalbelopp — 16,3 mill. liter — som nämnda innehafvare af rättigheter försålt. Anordningen skulle alltså, om den tillämpats nyssnämnda år, under alla förhållanden medfört en ökning af brännvinsbeskattningen med 890,000 kr.

Kommittéen anser emellertid, att ökningen ej skulle stannat vid detta belopp. Den antager nämligen, att förhöjningen af tillverkningsskatten med 10 öre skulle komma att stegra brännvinets försäljningspris, utan att afsättningen af brännvin nämnvärdt skulle minskas, och att i följd däraf brännvinsbolagen skulle komma att tillföra kommunerna, landstingen och hushållningssällskapen samma belopp, som om nämnda öfverflyttning af 10 öre från försäljningsafgiften till tillverkningsskatten icke skett. Kommittéens mening är alltså att, om den föreslagna anordningen tillämpats under försäljningsåret 1897—1898, förhållandena skulle gestaltat sig sålunda:

Under nämnda år erlade brännvinsbolagen för af dem försålda 23,9 mill. liter följande belopp:

Afgifter, som påförts bolagen	0,487	mill. kr.
Nettovinster, som brännvinsbolagen aflevererat	9,192	» »
Summa	9,679	mill. kr.

Öfriga innehafvare af rättigheter erlade för af dem försålda 16,3 mill. liter följande belopp:

Afgifter, som erlagts för af bolagen öfverlåtna rättigheter	0,553	mill. kr.
» » » af andra innehafvare af rättigheter:		
i städer	0,191	» »
på landsbygden	0,366	» »
Summa	1,110	mill. kr.

Om nu priset på brännvin stigit med 10 öre pr liter i följd af tillverkningsskattens höjning med samma belopp, så skulle naturligtvis förstnämnda inkomstbelopp, 9,679 mill. kronor, förblifvit oförändradt. De af andra direkta innehafvare af rättigheter än bolag erlagda afgifterna skulle åter naturligtvis minskats till $^1/_3$, då ju försäljningsafgiften nedsatts från 15 öre till 5 öre; från 0,557 mill. kronor skulle de alltså sjunkit till 0,186 mill. kronor. Hela ökningen af brännvinsbeskattningen skulle alltså utgjort 3,43 mill. kronor[1]. Det till fördelningen mellan kommuner, landsting och hushåll-

[1] Tillverkningsskattens afkastning skulle ju ha ökats med 3,8 mill. kronor och inkomsten af försäljningsafgiften minskats med 0,37 mill. kronor. Härvid har jag, i likhet

Ayuntamiento de Madrid

ningssällskap disponibla beloppet skulle alltså ha ökats dels med sistnämnda belopp, dels med de 3,8 mill. kronor, som skulle tagas af den redan nu utgående tillverkningsskatten, alltså sammanlagdt med 7,2 mill. kronor. Till fördelning mellan kommuner, landsting och hushållningssällskap skulle sålunda funnits 17,9 mill. kronor i stället för de 10,7 mill. kronor, som enligt nu gällande bestämmelser funnos för nämnda år disponibla[1].

Kommittéen hemställer nu, att det sålunda ökade beloppet skall fördelas efter följande grunder.

Af den delen af tillverkningsskatten, som utgår till fördelning mellan kommuner, landsting och hushållningssällskap, uppbära de sistnämnda tillsammans $^1/_8$, dock högst 1 mill. kronor. Fördelningen mellan de särskilda hushållningssällskapen sker efter folkmängden inom hvarje sällskaps område.

De afgifter, som erläggas för försäljningsrättigheter inom ett län, fördelas på samtliga stads- och landskommuner inom länet efter folkmängden. De i Stockholm influtna afgifterna tillfalla i sin helhet denna stad.

Af brännvinsbolags nettovinst tillfaller hälften den kommun, där bolaget drifver sin verksamhet; dock får detta belopp ej uppgå till mer än 5 kronor pr invånare.

Återstoden af alla bränvinsbolagens i riket nettovinster samt hvad af den till fördelning anslagna delen af tillverkningsskatten återstår, sedan hushållningssällskapens andel afdragits, sammanslås till en summa, som fördelas så att $^1/_6$ tillfaller landstingen och de städer, som ej deltaga i landsting, och $^5/_6$ rikets samtliga stads- och landskommuner. Fördelningen mellan de andelsberättigade sker i båda fallen efter folkmängden.

Huru dessa modifierade grunder för fördelningen skulle verka söker kommittéen visa genom att uträkna, huru de 17,9 mill. kronor, som enligt

---

med hvad kommittéen tyckes antagit, utgått ifrån att afgifterna för de af bolagen öfverlåtna rättigheterna — 0,553 mill. kr. — skulle förblifvit oförändrade trots höjningen af tillverkningsskatten.

[1] Egendomligt nog synes kommittéen förbisett en annan möjlig verkan af nämnda förhöjning af brännvinspriset, nämligen ifall denna äfven inträdt med afseende å det af andra försäljare än bolagen afyttrade brännvinet. Skulle sålunda priset å alla de 16,3 mill. liter, som dessa andra försäljare afyttrat under året 1897—1898, stigit med 10 öre, skulle nämnda försäljare gjort en vinst på 740,000 kronor eller skillnaden mellan resultatet af denna prisstegring — 1,63 mill. kronor — och det belopp 890,000 kronor, hvarmed deras skatt skulle ökats. Möjligt vore ju, att detta omsider skulle ledt till, att konkurrensen om försäljningsrättigheterna skulle åstadkommit en förhöjning af det antal liter brännvin, för hvilket försäljningsafgift erlagts af nämnda försäljare.

Ayuntamiento de Madrid

dess förslag skulle varit disponibla för året 1897—1898, skulle fördelats enligt nämnda grunder och genom att med detta resultat jämföra fördelningen af de 10,7 mill. kronor, som i verkligheten voro för nämnda år disponibla. Denna utredning lämnar det i följande tabell angifna resultatet:

	Den verkliga fördelningen för år 1897—1898	Fördelningen enligt kommittéens förslag
Städer och köpingar med bolag	6,257,391	6,827,198
Landsbygdskommuner	1,299,428	8,337,540
Landsting	1,835,114	1,838,580
Hushållningssällskap	1,352,669	942,011
	10,744,602	17,945,329

De fördelningsprinciper, som kommittéen använder, återfinnas visserligen i nu gällande lag. Kommun, i hvilken brännvinsbolag drifves, erhåller en betydande andel af de brännvinsmedel, som bolaget ställer till det allmännas disposition, en del af brännvinsmedlen fördelas länsvis, en del slutligen sammanslås till en summa för hela landet och fördelas på hela rikets kommuner. Men det inflytande, som de olika principerna fått på fördelningen, är en annan enligt kommittéens förslag än enligt nu gällande lags. Länsvis skulle blott de afgifter, som direkt erläggas af brännvinsbolagen, och af andra *direkta* innehafvare af (ständiga eller tillfälliga) rättigheter, fördelas[1]. Såväl den delen af den af staten afstådda tillverkningsskatten, som ej tillfaller hushållningssällskapen, som den del af brännvinsbolagens vinstmedel, som ej tillfaller de kommuner, där brännvinsbolagen drifvas, skulle sammanslås till en summa för hela riket och efter folkmängden fördelas med $^1/_6$ på landsting och städer, som ej deltaga i landsting, och med $^5/_6$ på kommunerna. Brorslotten af brännvinsmedlen skulle alltså fördelas efter sistnämnda grund. Hade kommittéens förslag tillämpats för året 1897—1898 skulle åtminstone 11,82 mill. kronor fördelats efter sistnämnda grund och blott 0,347 mill. kronor länsvis[2]. De direkt erlagda försäljningsafgifterna uppgingo visserligen 1897—98 till 1,044 mill.

[1] De afgifter, som erläggas till brännvinsbolag för de af desamma upplåtna rättigheter (§ 18: 2 brännvinsförsäljningsförordningen) skulle däremot icke fördelas efter denna princip, utan efter samma grund som brännvinsbolagens nettovinster (kommittéens förslag sid. 67). Kommittéens *lag*förslag är dock i denna punkt ej fullt tydligt.

[2] Af resten af de 17,9 mill. kr., som under nämnda förutsättning skulle kommit till fördelning, skulle högst 4,872 mill. kr. tillfallit de kommuner, i hvilka brännvinsbolag drefvo sin verksamhet, och 0,94 mill. kr. hushållningssällskapen.

Ayuntamiento de Madrid

kr. [1], men skulle ju genom kommittéens förslag reduceras till $^1/_3$. Vid sådant förhållande förefaller det egendomligt, att kommittéen ej ansett sig kunna vidtaga den betydliga förenklingen af sitt förslag, att äfven sistnämnda relativt obetydliga belopp fördelats efter samma grund som förstnämnda 11,82 mill. kronor. De rubbningar i medlens fördelning, som en dylik anordning skulle medföra, blefve ju alldeles omärkbara. Något skäl för sitt förslag i denna punkt har kommittéen ej heller anfört. Och likaväl som de af brännvinsbolagen för fritt öfverlåtna rättigheter uppburna afgifterna (se not 1) icke ansetts behöfva gå till fördelning länsvis, bör samma regel kunna tillämpas för öfriga försäljningsafgifter.

Af hvad ofvan anförts, följer, att de kommuner m. fl. tillflytande brännvinsmedlen komme att, om kommittéens förslag genomfördes, i finansrättsligt afseende väsentligen ändra karakter. De kunna enligt detta förslag ej längre *öfvervägande* betraktas såsom någon kommunal skatt, utan blifva i själfva verket egentligen en statsskatt, som staten upptager för att få medel att lämna tillskott till kommunerna. Men är detta riktigt, så kräfver den af kommittéen ifrågasatta reformen en icke oviktig komplettering.

Det är sålunda önskvärdt, att större enhetlighet åstadkommes i afseende å de anstalter, som hufvudsakligen tjäna såsom organer för denna beskattnings upptagande, nämligen brännvinsbolagen. Särskildt gäller detta den för det allmännas inkomst af brännvinsförsäljningen så viktiga frågan om bestämmandet af inköps- och försäljningspriser. För närvarande råda ganska stora skiljaktigheter i detta afseende, såsom kontroll- och justeringsbyråns berättelser utvisa. Det fordras således anordningar för att åstadkomma likformighet och förekomma missbruk i dessa afseenden.

Då staten upptager en skatt, så böra i regeln likformiga principer gälla för densamma i landets olika delar. Så är f. n. ej förhållandet med afseende å brännvinsmedel. Stor olikhet råder i detta afseende mellan orter med brännvinsbolag och orter utan sådana men med enskilda innehafvare af försäljningsrättigheter. Hålles priset på de senare orterna lägre än på de förra, så blir ju den brännvinskonsumerande allmänheten olika betungad i olika orter. Hålles prisen lika på de olika orterna, så göra innehafvarne af försäljningsrättigheter en vinst, som ej borde tillkomma dem (jfr sid. 476 not 1). Samma missförhållande kan för öfrigt förekomma på orter, där

---

[1] Dessa afgifter utgjordes af
0,487 mill. kr., som erlagts af brännvinsbolagen,
0,191 mill. kr., som erlagts af andra direkta innehafvare af rättigheter i städer,
0,366 mill. kr., som erlagts af dylika innehafvare på landsbygden.

Ayuntamiento de Madrid

brännvinsbolag finnes, i följd af den åt dessa bolag medgifna rätten att under vissa villkor upplåta försäljningsrätt åt enskilda, och detta påkallar redan nu beaktande. Af kontroll- och justeringsbyråns berättelser för året 1897—1898 (sid. XIV) framgår, att under nämnda år de 23,9 mill. liter brännvin, som bolagen försålt, inbragt det allmänna 9,7 mill. kr., under det att för de af enskilde innehafvare af rättigheter försålda 16,3 mill. liter blott 1,11 mill. kr. inflöto i afgifter. Huru stor del af dessa sistnämnda 16,3 mill. liter försålts af innehafvare af de af bolag upplåtna rättigheterna och huru mycket af andra enskilda innehafvare af rättigheter, är nog omöjligt att utröna. Säkert är emellertid, att nämnda förhållanden är af den stora betydelse, att det vid en så grundlig reform, som den af kommittéen föreslagna, borde kräfva särskildt beaktande. Kommittéen har visserligen gjort detta i någon mån, genom sitt förslag att brännvinsbolag skulle kunna få öfvertaga hela försäljningsrättigheten äfven i landsbygdskommun, som ej är köping. Men detta skulle ju ej med säkerhet undanröja det nämnda missförhållandet.

Det skulle äfven kunna ifrågasättas, om icke en koncentrering af bolagsorganisationen kunde och borde åstadkommas. En sådan skulle ju vara af största betydelse, ifall den koncentreringstendens, som annorstädes framträdt inom brännvinstillverkningen, äfven hos oss skulle göra sig gällande.

Det kan med fog ifrågasättas, huruvida det varit klokt af kommittéen att hopkoppla en så intrikat och vidtomfattande fråga som den om brännvinsmedlen med reformen af den kommunala beskattningen. Dessa frågor stå visserligen i ett nära samband med hvarandra, och önskligast vore ju, om de kunde lösas i ett sammanhang. Men då hufvuduppgiften för kommittéen ju var, att åstadkomma ett sådant förslag till den *direkta* kommunalbeskattningens reform, som såväl är lämpligt i och för sig och kan undanröja förmenta hinder för en reform af den allmänna bevillningen, torde det ej varit omöjligt att undanskjuta frågan om en omstöpning af grunderna för brännvinsmedlens fördelning. Kommittéen har visserligen anfört skäl, hvarför den ansett sig böra förfara på annat sätt, och till dessa skall jag framdeles återkomma. Men det synes, som om kommittéen ej behörigen behjärtat den fara, som uppväckandet af frågan om brännvinsmedlens fördelning kan medföra för hela den kommunala skattereformen

Ayuntamiento de Madrid

och därigenom äfven för reformen af den allmänna bevillningen. Skall det blifva ett villkor för sistnämnda reformers genomförande, att ett acceptabelt förslag angående frågan om brännvinsmedlen kan utfunderas, så är att befara, att de redan nu svaga förhoppningarna på, att relativt snart få en reform af vår direkta beskattning till stånd, alldeles måste uppgifvas.

D. D.

Ayuntamiento de Madrid

Öfversikt öfver de större bankernas ställning den 29 september 1900.

Tillgångar.

		Grund- och Reserv-fonds-hypotek	Fastig-heter och Inven-tarier	Kassa: Guldmynt och omyntadt guld	Kassa: Skiljemynt och sedlar	På räkning med inhemska banker	På räkning med utländska banker	Avista anvis-ningar och ut-ländska sedlar	Obliga-tioner	Diskonte-rade vexlar: Inrikes	Diskonte-rade vexlar: Utrikes	Utestående lån: mot inteck-ningar	Utestående lån: mot obliga-tioner	Utestående lån: mot aktier	Utestående lån: mot annan real-säkerhet	Utestående lån: mot borgen och namn-säkerhet	Kreditiv och löpande räkning	Utgifts- och diverse räkningar	På indrifning beroende	Summa	
1	Riksbanken	—	—	35,047,178	6,246,730	1,224,000	9,359,558[1]	82,101	18,766,229	68,175,401	15,826,364	12,330,480	7,707,290	4,966,080	574,560	11,250,869	8,681,306	7,335,371	518,459	208,091,976	1
2	Skånes E. B.	9,140,380	1,760,040	1,534,861	1,753,356	611,508	1,991,173	1,223,781	6,156,348	33,561,754	1,104,147	12,257,257	769,650	8,396,503	2,377,115	10,323,834	16,821,624	1,554,167	—	111,337,498	2
3	Vermlands d:o	2,467,681	94,440	304,344	148,295	3,411,361	20,261	116,353	1,377,589	5,967,237	9,583	3,678,309	140,055	3,872,633	937,170	1,784,346	3,725,191	120,439	13,826	28,189,113	3
4	Kopparbergs d:o	2,222,963	82,470	209,165	241,764	3,426,584	—	85,098	1,992,107	4,977,300	38,148	3,985,640	148,600	2,865,375	773,780	707,465	3,782,343	134,512	840	25,674,154	4
5	Östergötlands d:o	3,094,834	202,098	88,615	135,222	444,572	146,078	58,140	2,418,186	7,633,136	440,825	3,990,130	55,205	1,425,505	311,525	970,348	3,636,260	350,160	5,589	25,406,428	5
6	Smålands d:o	1,801,654	93,001	301,280	149,475	2,693,349	521,545	101,701	1,638,017	11,233,544	669,963	4,918,881	46,260	1,625,510	257,154	1,646,854	2,607,844	727,647	92,587	31,126,266	6
7	Örebro d:o	2,400,000	9,000	201,330	160,578	588,854	—	26,201	1,047,618	4,706,422	—	2,418,165	—	614,400	105,000	728,436	1,583,959	107,430	493,644	15,191,037	7
8	Mälareprov:nas d:o	2,509,261	319,156	424,095	428,962	777,958	82,047	474,421	1,180,418	11,650,682	153,725	8,947,449	239,980	4,764,680	189,482	2,644,234	5,182,227	671,599	90,150	40,730,526	8
9	Göteborgs d:o	3,003,974	1,255,202	529,395	977,335	201,594	1,147,824	220,674	1,734,188	10,174,528	2,674,745	7,794,742	894,100	3,732,816	1,144,859	1,813,309	7,481,689	899,893	182,378	45,863,245	9
10	Stockholms d:o	3,600,000	110,000	698,195	2,957,932	4,072,967	11,981,594	333,128	7,801,775	13,212,289	2,444,880	6,890,400	1,935,580	6,560,289	1,302,063	833,606	15,754,899	2,311,420	—	82,801,017	10
11	Norrköpings d:o	2,108,548	187,677	314,088	43,056	575,354	126,430	6,041	922,049	5,570,193	86,650	1,769,000	7,000	1,245,595	1,731,365	605,064	3,793,055	165,218	—	19,256,383	11
12	Sundsvalls d:o	3,794,560	1,090,039	632,230	786,244	94,842	918,701	265,033	1,103,830	14,819,641	3,368,074	4,031,696	83,800	4,816,187	1,968,400	1,507,641	11,210,224	676,969	8,946	51,177,057	12
13	Christianstads d:o	6,178,301	420,104	1,044,960	822,759	1,915,428	199,687	188,593	2,955,361	15,985,240	384,005	1,912,570	2,016,300	10,560,915	1,332,365	2,459,405	9,693,013	1,780,937	173,245	60,023,188	13
14	Skaraborgs läns d:o	2,177,347	161,000	228,796	158,053	3,894,778	—	57,256	1,230,365	8,795,266	—	2,126,005	75,525	644,520	329,435	1,401,437	2,471,081	172,683	58,418	23,981,965	14
15	Gefleborgs d:o	1,610,973	175,279	241,326	49,141	1,054,243	3,241	20,158	475,100	4,697,838	306,859	2,357,375	57,800	3,972,660	22,100	773,642	2,124,210	216,972	44,081	18,202,998	15
16	Uplands d:o	1,778,659	204,306	257,465	264,496	954,697	43,718	55,659	4,611,811	6,905,009	—	3,955,812	95,905	2,847,764	227,400	1,529,010	4,104,699	424,636	111,148	28,372,194	16
17	Södermanlands d:o	1,513,967	21,612	161,405	164,323	795,037	—	77,908	452,282	3,561,004	—	3,293,900	394,350	578,950	284,865	1,356,400	1,430,937	310,586	15,574	14,413,100	17
18	Kalmar d:o	1,309,976	108,761	213,461	112,102	976,510	574,098	9,316	1,722,968	6,335,735	733,442	3,364,115	1,400	1,628,490	61,431	594,723	1,933,486	348,908	13,139	20,042,061	18
19	Hernösands d:o	5,625,019	1,152,244	640,410	330,410	—	639,043	44,902	6,189,913	9,504,897	1,715,110	3,959,490	388,378	6,388,895	950,335	1,702,214	14,995,779	1,125,989	128,676	55,481,704	19
20	Helsinglands d:o	2,248,026	126,501	316,743	122,962	370,372	111,715	24,888	322,394	9,520,703	483,112	4,509,000	425,215	4,138,090	1,643,416	1,336,715	6,312,109	786,361	219,889	33,018,211	20
21	Norrbottens d:o	1,521,660	52,480	250,635	260,239	30,000	71,886	155,133	2,016,661	6,843,916	47,635	3,357,865	17,000	689,820	102,050	587,915	4,800,483	253,306	41,736	21,100,420	21
22	A.-B. Sthlm-Öfre Norrl.	266,310	395,601	4,630	1,028,067	218,800	508,583	366,870	5,495,339	18,448,676	451,060	7,161,510	363,200	4,152,256	115,075	1,993,375	12,430,537	1,748,557	129,733	55,278,179	22
23	Skandinav. Kred. A.-B.	—	805,000	42,591	2,636,552	2,761,605	3,373,398	585,679	6,477,338	22,440,305	5,672,699	13,102,950	1,599,650	9,802,925	2,411,400	3,719,475	13,748,792	4,434,532	223,323	93,838,214	23
24	Industrikred.-akt.-bol.	—	355,000	4,670	545,350	125,000	502,290	97,208	3,858,133	6,123,757	546,225	3,529,450	164,505	3,411,650	69,500	506,400	2,488,932	259,605	222,829	22,810,504	24
25	Sthlms Int.-gar.-A.-B.	—	1,001,000	5,192	1,066,198	474,000	1,476,338	32,045	3,035,987	1,335,620	47,388	75,887,957	327,366	2,659,775	101,750	304,120	8,038,398	1,491,588	—	97,284,722	25
26	Stockholms Handelsb.	—	5	8,000	1,139,586	4,737,218	1,616,414	225,846	6,498,097	8,360,779	728,061	1,353,800	333,650	3,771,200	456,131	202,400	13,998,858	2,814,677	—	46,244,722	26
27	Göteborgs Köpmansb.	—	203,000	3,981	176,545	764,678	235,460	11,381	201,000	4,842,821	70,636	3,851,750	50,240	2,643,705	152,000	587,700	3,000,467	165,814	12,616	16,973,794	27
28	Sundsvalls Handelsb.	—	33,659	753	387,453	720,854	423,716	64,541	2,611,396	5,582,224	488,914	2,117,265	377,650	3,704,165	10,000	993,390	3,081,740	485,362	44,911	21,127,993	28
29	Skånska Handelsb.	—	217,027	3,515	438,539	53,741	905,440	60,218	613,950	4,959,312	124,371	2,562,223	132,700	3,203,517	7,100	1,839,568	4,791,762	681,186	113,468	20,707,637	29
30	Nordiska Kreditb.	—	516,000	4,445	318,492	450,553	191,563	35,348	1,008,999	3,166,281	37,617	2,761,699	127,800	4,133,022	349,514	1,714,976	5,103,402	812,155	46,360	20,778,226	30
31	Sydsv. Kred. A.-B.	—	37,107	6,020	397,540	318,977	228,839	207,164	558,358	4,523,360	162,716	2,847,044	11,050	3,427,875	357,080	1,363,486	4,088,147	385,979	—	18,920,742	31
32	Göteborgs Handelsb.	—	121,070	2,215	184,755	—	211,973	18,247	56,000	3,958,910	208,877	1,949,125	174,300	1,742,365	194,205	621,530	4,381,371	624,097	50,696	14,499,736	32
33	Sthlms Diskontob.	—	500,500	3,280	134,312	1,582,924	21,230	6,419	2,574,002	924,567	42,021	349,000	641,950	2,939,637	215,500	—	3,481,102	120,653	—	13,537,097	33
	Summa	60,374,093	11,810,379	43,729,269	24,766,823	40,322,358	37,633,843	5,337,451	99,103,808	348,498,347	39,067,054	219,322,054	19,803,454	121,927,769	21,065,125	60,403,887	210,759,926	34,499,408	3,056,261	1,401,482,107	

[1] Däraf intet å separaträkning. Omsättningen å Riksbankens Clearingsafdelning har utgjort under september månad 323,907,580 kr. 28 öre; från årets början 3,081,285,810 kr. 16 öre.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Öfversikt öfver de större bankernas ställning den 29 september 1900.

Skulder.

		Egna banksedlar	Postremiss-vexlar	Sparkasse-räkning	Upp- och afskrifnings-räkning	Löpande räkning	Depositions-räkning	Upptagna lån	I räkning med inhemska banker	I räkning med utländska banker	Inkomst- och diverse tillfälliga räkningar	Grundfond	Reserv- och Dispositions-fond	Summa	Obegagnad sedel-utgifningsrätt	
1	Riksbanken [1]	68,935,978	2,788,472	—	45,723	29,053,888	8,640	25,000,000	7,120,000	2,301,443	663,111	50,000,000	22,174,721	208,091,976	66,659,907	1
2	Skånes E. B.	11,518,352	1,619,668	—	10,221,120	1,280,613	53,523,505 [3]	2,359,000	307,658	3,832,491	3,575,091	15,000,000	8,100,000	111,337,498	5,156,888	2
3	Vermlands d:o	3,359,479	581,551	—	1,814,126	222,271	18,526,809	—	317,000	—	538,429	1,875,000	954,448	28,189,113	162,540	3
4	Kopparbergs d:o	2,761,401	408,938	—	1,184,392	53,500	17,276,120	—	—	—	626,603	1,558,200	1,805,000	25,674,154	294,007	4
5	Östergötlands d:o	2,911,173	305,346	59,517	2,106,856	59,211	12,626,745	1,500,000	927,274	460,787	549,519	2,600,000	1,300,000	25,406,428	183,662	5
6	Smålands d:o	2,948,416	752,016	1,821,446	2,165,538	100	18,801,869	200,000	—	150,242	711,609	2,909,400	665,630	31,126,266	318,278	6
7	Örebro d:o	2,631,682	330,143	380,287	1,609,686	—	5,866,388	650,000	200,000	360,650	455,959	2,000,000	706,242	15,191,037	769,648	7
8	Mälareprov:nas d:o	4,170,110	605,481	1,443,279	3,599,583	642,850	21,891,082	200,000	1,145,055	85,327	995,532	4,000,000	1,952,227	40,730,526	363,246	8
9	Göteborgs d:o	4,803,645	928,074	2,082,997	4,302,558	843,138	23,007,478	—	301,683	738,707	1,104,965	5,000,000	2,750,000	45,863,245	729,724	9
10	Stockholms d:o	4,915,170	712,709	2,270,664	8,631,978	2,286,454	36,200,074	—	1,940,179	8,051,667	5,232,500	9,000,000	3,559,622	82,801,017	1,783,025	10
11	Norrköpings d:o	2,631,610	336,984	496,008	1,463,973	130,000	7,275,292	650,000	192,826	249,425	461,365	3,000,000	2,368,900	19,256,383	991,025	11
12	Sundsvalls d:o	5,977,970	1,026,095	2,939,280	3,738,144	826,160	22,957,147	—	947,993	986,294	1,525,244	6,000,000	4,252,730	51,177,057	848,820	12
13	Christianstads d:o	5,305,660	1,052,401	10,582,046	2,833,895	334,112	19,371,972	15,000	1,745,472	3,495,664	1,786,966	10,000,000	3,500,000	60,023,188	5,917,601	13
14	Skaraborgs läns d:o	2,683,810	800,653	—	2,020,424	—	14,260,770	—	196,580	11,350	707,629	2,250,000	1,050,749	23,981,965	622,333	14
15	Gefleborgs d:o	2,002,940	363,625	197,431	1,359,387	135,617	8,924,687	1,100,000	655,000	668,337	412,201	1,500,000	883,773	18,202,998	449,359	15
16	Uplands d:o	2,596,100	379,427	—	1,836,666	46,869	18,581,060	—	—	117,467	759,605	2,020,000	2,035,000	28,372,194	248,024	16
17	Södermanlands d:o	1,715,470	223,908	986,959	1,357,604	141,200	6,499,794	200,000	487,317	131,795	451,616	1,500,000	717,437	14,413,100	559,900	17
18	Kalmar d:o	2,140,885	258,429	2,676,737	1,195,588	4,595	10,147,375	—	392,182	347,048	399,222	1,950,000	530,000	20,042,061	162,552	18
19	Hernösands d:o	7,739,750	1,683,199	3,190,331	2,131,284	923,599	16,894,646	3,000,000	2,786,670	4,164,373	1,607,852	6,000,000	5,360,000	55,481,704	925,680	19
20	Helsinglands d:o	3,578,045	657,806	1,123,502	1,925,250	—	17,303,100	—	3,026,108	—	1,049,400	3,000,000	1,355,000	33,018,211	186,724	20
21	Norrbottens d:o	2,456,530	571,470	1,154,018	787,557	151,300	3,675,871	4,830,000	2,878,550	952,607	608,989	2,500,000	533,528	21,100,420	315,765	21
22	A.-B. Sthlm-Öfre Norrl.	192,830	753,312	7,126,077	4,648,838	2,451,988	13,672,223	2,617,000	923,500	1,296,150	3,596,111	12,000,100	6,000,050	55,278,179	—	22
23	Skandinav. Kred. A.-B.	—	2,143,338	—	8,631,743	6,512,758	46,468,084	—	4,654,707	2,935,404	5,491,972	10,000,208	7,000,000	93,838,214	—	23
24	Industrikred.-akt.-bol.	—	208,091	622,824	4,122,748	121,926	10,154,307	250,000	—	132,519	1,098,089	4,000,000	2,100,000	22,810,504	—	24
25	Sthlms Int.-gar.-A.-B. [2]	—	110,881	1,964,047	3,150,113	84,138	14,400,133	13,376	—	3,641,897	1,702,637	9,000,000	3,700,000	97,284,722	—	25
26	Stockholms Handelsb.	—	384,470	2,368,622	2,837,314	13,073,181	8,453,812	—	1,009,552	3,921,259	3,453,640	6,000,000	4,742,872	46,244,722	—	26
27	Göteborgs Köpmansb.	—	410,456	1,582,716	1,733,917	—	6,585,499	—	1,179,860	843,487	507,859	3,000,000	1,130,000	16,973,794	—	27
28	Sundsvalls Handelsb.	—	811,946	2,598,853	1,171,661	587,474	7,145,230	1,100,000	573,116	1,219,411	570,302	4,000,000	1,350,000	21,127,993	—	28
29	Skånska Handelsb.	—	550,993	1,585,132	1,344,899	301,972	3,701,729	300,000	3,027,419	3,467,875	807,618	5,000,000	620,000	20,707,637	—	29
30	Nordiska Kreditb.	—	252,670	2,628,322	1,446,672	2,065,618	4,943,905	1,504,000	730,000	989,881	497,158	5,000,000	720,000	20,778,226	—	30
31	Sydsv. Kred. A.-B.	—	717,064	3,350,926	1,006,828	120,649	7,333,400	700,000	82,554	765,554	503,767	4,000,000	340,000	18,920,742	—	31
32	Göteborgs Handelsb.	—	377,765	1,257,495	563,717	2,555,522	1,855,695	300,000	618,956	1,136,510	409,076	5,000,000	425,000	14,499,736	—	32
33	Sthlms Diskontob.	—	34,095	3,256,173	361,519	367,767	5,266,889	—	318,987	—	881,667	3,000,000	50,000	13,537,097	—	33
	Summa	147,977,006	23,141,476	59,745,689	87,351,301	65,378,470	483,601,330	46,488,376	38,686,198	47,455,621	43,743,303	203,662,908	94,732,929	1,401,482,107	87,648,708	

[1] De under rubriken »I räkning med inhemska banker» upptagna 7,120,000 kronor äro af Riksgälds-kontoret å särskild depositionsräkning insatta. Lånet å 25 mill. kronor är upptaget hos Riksgäldskontoret.

[2] I slutsumman ingå här ofvan ej upptagna egna utelöpande obligationer för 59,517,500 kronor.

[3] Häri ingå äfven af andra banker och bankirer å depositionsräkning insatta medel.

Ayuntamiento de Madrid

Ayuntamiento de Madrid

Christianstads Enskilda Bank

Hufvudkontor: **Helsingborg.**

Grundfond:	10,000,000.
Reservfond:	3,250,000.
Dispositionsfond:	250,000.

Depositions-, Upp- och Afskrifnings- och Sparkasseräkning samt öfriga slag af bankrörelse.

Göteborgs Enskilda Bank.

Göteborg, Stockholm, Strömstad.

Grundfond	**Kr. 5.000.000. —**
Reservfond	**» 2.500.000. —**
Dispositionsfond	**» 250.000. —**

Depositions- & Kapitalräkning, vexeldiskontering, lån, kassa- & rese-kreditiv, löpande räkningar, utländska vexlar och mynt.
Kassafack vid kontoren i Göteborg och Stockholm.
Notariatafdelning vid Hufvudkontoret i Göteborg.
Sparkasseräkning vid Afdelningskontoren i Stockholm och Göteborg.

Ayuntamiento de Madrid

Hernösands Enskilda Bank

Grundfond kr. 6,000,000: — ⋆ Reserver kr. 5,300,000: —

mottager penningar på **Deposition-, Sparkasse-** samt **Upp-** och **Afskrifningsräkning,**
diskonterar vexlar,
beviljar **lån** och **kassakreditiv,**
köper och säljer **vexlar på utlandet,**
säljer **postremissvexlar,**
ombesörjer **inkassering** af vexlar betalbara å bankplatser samt
beviljar **stående lån** mot realsäkerhet.

Hufvudkontor:

Hernösand, kontorstid 10 f. m.—2 e. m.

Afdelningskontor:

Stockholm,	kontorstid	9,30	f. m.—3,30	e. m.	**Skellefteå,**	kontorstid 10	f. m.— 2 e. m.
Örnsköldsvik,	„	10	f. m.—1	e. m.	**Nordmaling,**	„ 10	f. m.—12 midd.
Sollefteå,	„	10,30	f. m.—2	e. m.	**Kramfors,**	„ 11	f. m.— 1 e. m.
Nyland,	„	11	f. m.—1	e. m.			

Resekreditiv erhålles hos kontoret i **Stockholm.**

Utom de resp. kontorsplatserna boende behagade hänvända sig **direkt till banken** vare sig pr post eller telegraf. Telegrafadress: *Hernösandsbank.*

Industri-Kredit-Aktie-Bolaget

i Stockholm.

Hufvudkontor: Öfre Munkbron N:o 7,

Afdelningskontor: { Arsenalsgatan N:o 4 A.
Kungsgatan N:o 13.

(Telegramadress: **Industribanken.**)

• • • Bankaffärer af alla slag • • •

Uthyr kassafack i brandfritt hvalf. Emottager slutna och öppna deposita, de senare med skyldighet för bolaget att inkassera förfallna räntor och kuponger m. m.

Ayuntamiento de Madrid

Telegrafadress: **NORDBANK.**

AKTIEBOLAGET

NORDISKA KREDITBANKEN

STOCKHOLM.

Hufvudkontor: Drottninggatan 8.
Filialer: Mynttorget 4 & Drottninggatan 102.
Afdelningskontor: Eskilstuna.

Egna fonder: 5,600,000 Kronor.

STYRELSE:

F. Cl:son Wachtmeister, Grefve, Generaldirektör, Ordförande.
L. L. Liberg, Grosshandlare, Nyby Bruk, v. Ordförande.
P. H. Hedenblad, Byrådirektör i Väg- & Vattenbyggnadsstyrelsen.
Isaac Hirsch, Grosshandlare.
V. Ramstedt, Grosshandlare.
G. F. Sandberg, Byråchef i Generalpoststyrelsen.
P. G. Tamm, Bruksegare, Söderfors.
H. A. Stjernspetz, Major, Verkställande Direktör.
John Swartling, vice Verkställande Direktör.

Utfärdar **Resekreditiv** betalbara å de flesta bankplatser äfvensom brunns- o. badorter.

London-bankirer:		**London & County Banking C:o Ltd.**
		Swiss Bankverein.
Berlin-	d:o	**Mendelssohn & C:o.**
Hamburg-	d:o	**Commerz & DiscontoBank.**
		M. M. Warburg & C:o.
Paris-	d:o	**Crédit Lyonnais.**

Ayuntamiento de Madrid

Aktiebolaget

Stockholms Diskontobank

I Regeringsgatan I

STOCKHOLM

emottager penningar på **depositionsräkning, kapitalräkning, sparkasseräkning** och **checkräkning,**
säljer **postremissvexlar,**
diskonterar **vexlar,** beviljar **lån** och **kassa-kreditiver,**
köper och säljer **utländska vexlar,** m. m.

Aktiebolaget Stockholms Diskontobank.

Stockholms Enskilda Bank.

Solidarisk Bank

Grundad 1856.

Fonder 12,559,622: 13.

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

emottager till vård och förvaltning enskilda personers, kommuners, föreningars och kassors värdehandlingar. Uthyr kassafack. Mottager uppdrag till köp och försäljning af värdepapper samt lemnar upplysningar angående dylika. Prospekt sändas på begäran.

Ayuntamiento de Madrid

Skandinaviska Kreditaktiebolaget

Göteborg. — Stockholm. — Norrköping.

Emottager penningar
å
Depositions-Räkning,
å
Kapital-Räkning
och å
Upp- & Afskrifningsräkning;

beviljar **lån** och **kassakreditiver,**
diskonterar **vexlar,**
försäljer **postremissvexlar,**
åtager sig **inkasseringar,**
utfärdar **resekreditiver,**
köper och säljer **utländska vexlar,**
samt in- o. utvexlar **utländskt mynt,**
uthyr **brand-** och **dyrkfria förvaringsfack,**
emottager **värdepapper** och andra **handlingar** till **förvar** och till **förvaltning.**

Skandinaviska Kreditaktiebolaget.

Skånes Enskilda Bank

Hufvudkontor: Malmö.

Emottager penningar
å
Depositions-Räkning
och
Upp- och Afskrifningsräkning
samt drifver öfriga slag af bankrörelse.

Skånes Enskilda Bank.

Ayuntamiento de Madrid

Aktiebolaget
Stockholms Handelsbank
Stockholm.

Bankrörelse
Notariatafdelning

Telegrafadress: Handelsbank.

Stockholms
Intecknings Garanti Aktiebolag
STOCKHOLM
N:o 1 Malmtorgsgatan N:o 1.
Afdelnings-Kontor: N:o 13 Biblioteksgatan N:o 13.
Allmänna telefon och Rikstelefon.

Bankrörelse. Fastighetsbelåning.
Förvaringshvalf
för öppna och slutna depositioner.

Ayuntamiento de Madrid

Bankaktiebolaget

Stockholm-Öfre Norrland

(f. d. Westerbottens Enskilda Bank)

Telegrafadress: ***Norrlandsbanken.***

Kontor i Stockholm.

Hufvudkontor: Drottninggatan 6.
Filialkontor med fullständig bankrörelse: Södermalmstorg 8, Vasagatan 44, Regeringsg. 59 och Humlegårdsg. 6.

Kontor i Umeå, Asele, Skellefteå, Piteå, Luleå, Haparanda, Gellivare, Gefle, Edsbyn, Falun, Säter, Rättvik, Vansbro och Elfdalen.

Banken emottager penningar å Depositions- och Kapitalräkning, å Hushållsräkning samt å Upp- och Afskrifningsräkning.
Banken diskonterar vexlar, beviljar lån, kreditiv och löpande räkning.
Banken köper och säljer vexlar på bankplatser i **Europa** och **Amerikas Förenta Stater** samt utfärdar **resekreditiv.**
Banken uthyr **kassafack** mot en afgift af 15, 20 och 25 kronor för år.
Banken mottager **öppna** och **slutna depositа.**

Lifförsäkrings-Aktiebolaget

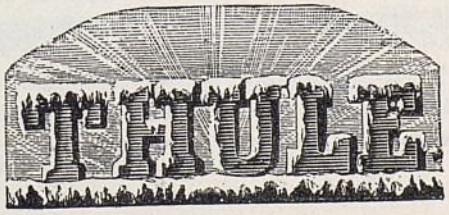

Aktieegarnes utdelning är begränsad.

Medan aktieegarne erhålla en för hvarje år begränsad utdelning, som aldrig får öfverstiga

Kronor 30,000 Kronor,

har de försäkrades kontanta vinst alltmera stigit och för år 1899 uppnått en summa af

Kronor 431,176 Kronor

eller mer än fjorton gånger utdelningen till aktieegarne.

Bolagets ansvarssumma öfver

Kronor 115,000,000 Kronor.

Ayuntamiento de Madrid

Uplands Enskilda Bank.

* * * Solidarisk Bank * * *

Grundad 1865.

Hufvudkontor: **Upsala.**

Afdelningskontor: **Sala, Enköping, Norrtelje, Östhammar, Ludvika, Vesterås.**

Grundfond	Kr.	1,520,000.
Kommanditfond	„	500,000.
Reservfond	„	1,000,000.
Dispositionsfond	„	735,000.
Delcrederefond	„	300,000.

Depositions- & Kapitalräkning, Upp- & Afskrifningsräkning, Vexeldiskontering, Lån, Kassakreditiv, Löpande räkningar, Postremissvexlar, Utländska vexlar. — Inkasseringar.

London	Bankirer:	**C. J. Hambro & Son o. Fred. Huth & C:o.**
Paris	d:o	**Credit Lyonnais.**
Berlin	d:o	**Dresdner Bank.**
Hamburg	d:o	**Vereins Bank o. Commerz- und Diskonto Bank.**

Ayuntamiento de Madrid

LIFFÖRSÄKRINGSBOLAGET
SVECIA
Tidsenligt lifförsäkringsbolag

3 Regeringsgatan STOCKHOLM Regeringsgatan 3

Meddelar **Lif-, Blandad Lif- och Kapital-, Korttids-, Sparkasse-Testaments-, Enke-Pensions- och Stipendieförsäkring** samt **Lif-, Blandad Lif- och Kapitalförsäkring för barn.**

OBS.! Testamentsförsäkring. Pension till enkan, kapitalet till barnen. Årlig premie för tvenne 30-åriga personer Kr. 23: 30 pr 1,000.

OBS.! Enkepensionsförsäkring. Årlig premie för 100 Kr. pension för tvenne 30-åriga personer Kr. 22: —.

OBS.! Stipendieförsäkring, hvarigenom universitetsvistelse lättast möjliggöres.

OBS.! Barnförsörjningsförsäkring, hvarigenom understöd tillförsäkras barnet från försörjarens död, till dess det kan sig själf försörja.

"SVECIA" erbjuder liberala, tidsenliga försäkringsvilkor och förenar prisbilligheten med soliditet.

Agenter antagas!

OBS.! Utmätningsfrihet för pensioner!

"SVECIAS" premier äro ända till 30% lägre än de utländska lifbolagens och äfven billigare än de äldre svenska bolagen.

Begär prospekt!

OLYCKSFALL-FÖRSÄKRINGS-ANSTALTEN
GOTHIA

3 Regeringsgatan STOCKHOLM Regeringsgatan 3

Gothia är ett ömsesidighetsbolag, hvadan all vinst tillfaller de försäkrade, och hafva de rösträtt å bolagsstämma.

Gothia har liberala, tydliga försäkringsvilkor, som skilja sig från öfriga olycksfallförsäkringsanstalter i riket.

Gothia vill härigenom söka undvika tvister mellan de försäkrade och anstalten.

Gothia hänskjuter tvistiga regleringar till länsvis valda kompromisser, bestående af 3 personer, som aflagt domareed.

Gothia lemnar ersättning vid öfvergående skada intill 200 dagar.

Gothia har fasta, billiga premier.

Gothia har kontor Regeringsgatan 3, Stockholm.

Ayuntamiento de Madrid

Insända böcker:

Annuaire de la législation du travail. Publié par l'Office du Travail de Belgique. 3:e Année 1899. Bruxelles 1900.

The Journal of Political Economy. September 1900. (West, The income tax and the national revenues. — Sterns, The foreign trade of the United States 1820—1840. — Davis, The modern condition of agricultural labor in Bohemia. — Teele, Water rights in the arid West. — Notes. — Book reviews.)

Political Science Quarterly. Sept. 1900. (Burgess, The Constitution and new territory. — Moore, Maritime law in the Spanish War. — Durand, Council versus Mayor. — Bullock, Direct taxes under the constitution. — Johnson, The currency act of March 14, 1900. — Hammond, Women's Wages. — Hart, New light on seward. — Reviews. — Book notes.)

The Economic Journal. June 1900. (Flux, Internal migration in England and Wales 1881—1891. — McLean, Federal regulation of railways in the United States. — Edgeworth, The incidence of urban rates. — Giffen, Some economic aspects of the war. — Bastable, Note on the budget of 1900. — Reviews. — Notes and Memoranda. — Current Topics.) — Sept. 1900. (Giffen, Our trade prosperity and the outlook. — Vinogradoff, Agricultural services. — Price, Some economic consequences of the South African war. — Edgeworth, The incidences of urban rates II. — McLean, State regulation of railways in the United States. — Reviews. — Notes and Memoranda. — Current Topics.)

Försäkringsföreningens Tidskrift. Sjätte och sjunde häftena.

Die Gleichheit. N:ris 15—20. Stuttgart 1900.

Uppsala 1900. Almqvist & Wiksells Boktryckeri-A.-B.

Ayuntamiento de Madrid